

Фота
Аліны САУЧАНКА

Соцыум

АД РЭТРА-ЛІХТАРОЎ ДА СТАРЭЙШЫХ ПА ДОМЕ

Апублікаваная пастанова Міністэрства культуры РБ аб зацвярджэнні праекта зон аховы гісторыка-культурных каштоўнасцяў у Цэнтральным раёне Мінска, між іншага, вызначае зону рэгулявання забудовы, у якую ўвайшлі і кварталы Асмалойкі. Што чакае гэты раён, піша "К".

ст. 5

Рэдакцыя плюс...

СУТНАСЦЬ РЭЧАЎ УЛАДЗІМІРА ПАРФЯНКА

Для беларускай фатаграфіі гэта фігура архіважная: заснавальнік і арт-дырэктар галерэі візуальных мастацтваў Novna, куратар, педагог, фотакрытык. Ён — сённяшні госць "К".

ст. 6 — 7

Асоба і час

ШЧАМЯЛЁЎ, ЯКІ ЁН ЁСЦЬ

Напярэдадні дня нараджэння Леаніда Шчамялёва "К" завяршае серыю публікацый Барыса Крэпака, у якіх ён распавядае гісторыю свайго доўгага сяброўства з народным мастаком БССР.

ст. 15

Больш чым кнігі. Але яны — у аснове

Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш, якая ўжо ў 26-ты раз распачнецца ў наступную сераду, даўно зарэкамэндавала сябе як падзея года ў свеце айчынай літаратуры і выдавецкай дзейнасці, здатная ўразіць і маштабамі, і папулярнасцю, і размаітасцю праграмы — на любы густ і ўзрост. Тым не меней, сёлета кніжны фест набудзе новы фармат — і яшчэ шырэйшы размах. Пра тое, як можна расшыфраваць яго дэвіз "Больш чым кнігі", мы гутарым з міністрам інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандрам КАРЛЮКЕВІЧАМ.

— Паўна, кожны, хто стане госцем або наведвальнікам выставы, сам яго для сябе расшыфруе, — кажа Аляксандр Мікалаевіч. — А калі гаварыць ад імя арганізатараў, то мы ўкладвалі ў гэты дэвіз самае простае разуменне: кніга — не толькі адвечная прастора чытання, а яшчэ і праява бязмежнага суіснавання ў асветніцкай атмасферы. Кніга — гэта і асалода спасціжэння духоўнасці. А таксама — прадмет мастацтва.

Ілья СВІРЫН

Заканчэнне — на старонцы 3.

Фота Наталлі ОВАД

Афіцыйна

Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Аб'яднаных Арабскіх Эміратах праходзяць у Абу-Дабі з 29 студзеня па 2 лютага.

Афіцыйную дэлегацыю нашай краіны ўзначаліў міністр культуры Юрый Бондар. Культурная праграма была сфарміравана з выступу Дзяржаўнага камернага аркестра Рэспублікі Беларусь, экспаніравання выставы "Васільковы мост" мастакоў Наталлі і Рыгора Івановых, уззелу трох майстроў народнай творчасці і прадстаўлення турыстычнага патэнцыялу Беларусі Нацыянальным агенствам па турызме.

Падчас візіту беларускай дэлегацыі адбыўся шэраг сустрэч з афіцыйнымі асобамі ААЭ, на якіх абмяркоўваліся пытанні культурнага супрацоўніцтва і турызму, арганізацыі канцэртаў і іншых мерапрыемстваў з удзелам беларускіх артыстаў у Аб'яднаных Арабскіх Эміратах.

“Зорны час” Тэатра Арміі

Не так даўно Драматэатру Беларускай Арміі было прысвоена званне Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь. За гады свайго існавання ён выпусціў 18 спектакляў. На пачатку афішу фарміравала ваенная драма, але ў далейшым тэатр паступова пашыраў свой рэпертуар камедыямі, вадзільямі, казкамі. 2 лютага гледача запрашаюць на чарговую прэм'еру — камедыю “Зорны час” паводле папулярнай п'есы “Пазычце тэнара” амерыканскага драматурга Кена Людвіга.

Настасся ПАНКРАТАВА

— Галоўнаму рэжысёру Ігару Фільчанкаву прыйшоўся даспадобы твор драматурга, чыё імя ва ўсім свеце асацыюецца з моцнай сучаснай камедыяй, — тлумачыць гэты выбар загадчык літаратурна-драматургічнай часткі Алена Давыдава. — “Зорны час” некалькі дзесяцігоддзяў з поспехам ішоў на знакамітых пляцоўках свету, пачынаючы ад Бродвэю. Чаму б мінчанам не пабачыць ачыненае ўвасабленне вядомага твору? Дарэчы, не так даўно ў Мінску на гастролях быў Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа са сваёй версіяй п'есы. Так што заўятыя тэатры змогуць параўнаць віцебскі і сталічны варыянты.

Камедыя распавядае гісторыю маладога спевачка Макса. Воляй лёсу яму выпадае шанец падмяніць у оперы “Атэла” знакамітага тэнара, які нечаканна знікае перад самым пачаткам выступлення.

— Са сцэны павінна гучаць шмат арыі, — працягвае загадчык літаратурнай часткі. — Нашыя акцёры ўмеюць добра спяваць, аднак у дэдзеным выпадку мы вырашылі скарыстацца запісамі сапраўдных оперных галасоў.

У апошні тыдзень у тэатры няспынна ішлі рэпетыцыі, акцёры адшліфоўвалі свае ролі да дасканаласці. Спандарыня Давыдава распавяла, што рэжысёр значна перапрацаваў арыгінальны твор, каб атрымаўся лаканічны, дынамічны спектакль у духу тэатра Арміі. На ідэю будзе працаваць і рухомая сцэнаграфія Валянціны Праўдзінай.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНІВЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны саркатар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Юген РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК; Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЬКЕВІЧ, Алея КЛІМАУ, Карспандэнт — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэдакцыйны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавешчае ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырктара** — КРЫШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Праймкіла: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (імя перада, дату выдчы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рупкіліцы не рэдакцыяна і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

“Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2019. Наклад 3 625. Індэксы 63875, 638752.
Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папідана ў друку 01.02.2019 у 18.00. Замова 423.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Культурная сталіца Беларусі-2019

Майстры ў пошуках майстэрні

25 студзеня ў Пінскім гарадскім доме культуры адбылася ўрачыстая цырымонія перадачы гораду над Пінай статусу “Культурная сталіца Беларусі”. А ўжо 31 студзеня дзякуючы гэтай акцыі пінчане змаглі пабываць на творчым вечары салісты Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, лаўрэата міжнародных конкурсаў Наталлі Акінінай. Дзея ладзілася на базе Пінскай дзіцячай школы мастацтваў № 1.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота аўтара

Руслан Макарэвіч.

Так што акцыя “Культурная сталіца Беларусі” ў Пінску пачалася паслякова. А вось праца па стварэнні пінскага “кларэты” па вырабе музычных інструментаў толькі цяпер пераходзіць у актыўную стадыю. Між тым, нагадаю, што аказаць мясцовым майстрам ужо патрэбна для гэтага дапамогу даручыў мясцовым уладам Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

— Бегаю воем па розных адрасах, шукаю памішканне для майстэрні, — распавёў мне па тэлефоне адзін з пінскіх майстроў Руслан Макарэвіч, чые інструменты высока ацанілі на леташняй выставе ў Мінску Кіраўнік дзяржавы і пра дзейнасць якога “К” пісала летася. — Але пакуль што нічыя, на жаль, пахваліцца не могуць: ці то памішканне нам не

дадатковых патрабаванняў выстаўляецца ад уласнікаў. Праўда, як адзначыў суразмоўца, нядаўна пры Пінскім гарадскім доме культуры заснавалі Клуб майстроў музычных інструментаў, дзякуючы якому ў пінскіх рамеснікаў з'явілася сваё памішканне. — Але гэта не надта вялікі пакой, там надта “не разгорнешся”, — кажа Руслан Макарэвіч. — Натуральна, хацелася б займець вялікае памішканне, дзе можна было б і інструменты вырабляць, і змясціць усе неабходныя матэрыялы, і нават навуцаць усіх ахвотных сваім рамствам. Спандзяюся, мае мары ў хуткім часе стануць рэальнасцю.

Каб не заканчваць на сумным, майстар падзяліўся і добрай навіной: у канцы

года на яго выйшлі шэраг кіраўнікоў музычных і мастацкіх школ Беларусі і набылі сем інструментаў.

— Гэтых грошай мне на пэўны час хопіць і на працяжцё, і на набыццё неабходнага матэрыялу для вырабу балалаек і домраў, — адзначыў Руслан Макарэвіч. — Таму цяпер займаюся майстраваннем новых музычных інструментаў. І актыўна шукаю не толькі памішканне пад майстэрню, але і пакупнікоў. А што будзе далей — пажывём-пабачым. Спандзяюся на лепшае.

Хочацца верыць, спандзявані спандзяцца. Як адзначыла “К” загадчыца сектара культуры Пінскага гарвыканкама Тамара Дзямідзенка, самым бліжэйшым часам пытанне з па-

мяшканнем для майстэрні будзе паслякова вырашана.

— На сёння мы маем некалькі варыянтаў, — кажа яна. — Цяпер трэба вызначыць канчаткова, які з іх нам падыходзіць найлепшым чынам, каб пачаць прыводзіць там усё да ладу — бо, магчыма, будуць патрэбныя пэўныя рамонтныя работы.

На жаль, у канцы мінулага года з Пінска ў Польшчу з'ехаў адзін з мясцовых майстроў — Андрэй Шклёда. Менавіта ён дапамог дэкану факультэта традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Аляксандру Сурбе зрабіць скрыпку, якую той потым прадэманстравваў Прэзідэнту Беларусі.

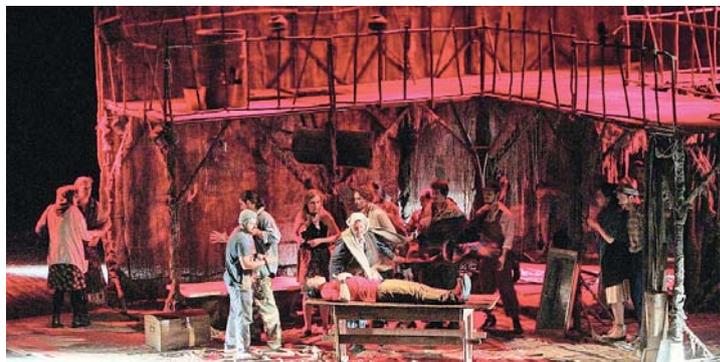
— Але мы працягваем працаваць з тымі мясцовымі майстрамі, якія ахвотна ідуць на супрацоўніцтва — з Русланам Макарэвічам і Мікалаем Ярмалячуком, — кажа Тамара Дзямідзенка. — Ужо ў верасні бягучага года яны на базе адной з мясцовых школ будуць ладзіць факультатывы для навуцэнцаў.

Што ж, як бачна, паступова праца па стварэнні пінскага “кларэты” па вырабе музычных інструментаў набірае ход. Балазе, у гэтай справе лепей не спішацца, а рабіць усё грунтоўна і з прыцэлам на будучае. Бо, як летася адзначыў Прэзідэнт Беларусі, важна не толькі сабраць майстроў пад адным дахам, але і стварыць школу, у якой маладыя вучні пераймаюць са скарэты майстэрства ад рамеснікаў старэйшага пакалення.

Французы на ўкраінскім вяселлі

17 лютага ў Мінску можна будзе пабачыць пераможца Першага Усеўкраінскага фестывалю-прэмій “ГРА” ў намінацыі “Найлепшы драматычны спектакль” — пастаноўку “Вій. Докудрама” Чарнігаўскага абласнога акадэмічнага музычна-драматычнага тэатра імя Тараса Шаўчэнкі.

Настасся ПАНКРАТАВА

але гісторыю пра Пяначку прачытвае на свой манер. Яна выпраўляе ў глухую вёску Украінскай вобласці двух замежнікаў, якіх да падарожжа падштурхоўвае заахвотна ў Facebook. На звычайным украінскім вяселлі французы адчуваюць, што сучасная рэальнасць куды вусцішнейшая за незямных пачвар.

Рэжысёрам знакавай работы з'яўляецца заслужаны артыст Украіны Андрэй Бакіраў. Яго спектаклі неаднаразова станаўліся лаўрэатамі фестывалю і прэмій на радзіме, а таксама ў Беларусі, Расіі і іншых краінах СНД. Як значны мастацтвазнаўца Дзмітрый Ермаловіч-Дашчынін, шукаючы новыя

падыходы да фальклорнай тэматыкі, “дэміург Бакіраў стварае ўкраінскі космас з новай этнаграфічнасцю, сакральнасцю, экспрэсівай”. У “Вій. Докудрама” рэжысёр удалося паказаць абсурд сучаснай украінскай рэчаіснасці праз прызму еўрапейскага свецлага погляду.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

— Кніжны фест, па традзіцый, ладзіцца бадай у самай вялікай выставачнай зале краіны. Аднак гэтым разам ён перасягне нават яе межы...

— Сапраўды, мяркуючы па праграме кірмашу, якую сёння можна знайсці на сайце Міністэрства інфармацыі, мерапрыемствы выставы пройдуць на розных пляцоўках, а не толькі ў межах стэндаў у Адміністрацыйным комплексе на праспекце Пераможцаў, 14. Асобную праграму складале шыкоўнае гастрэфэст з кулінарна-“кніжнымі” прысмакамі. Варта зазначыць, што актыўна спрычыніліся да кніжнага свята музеі, бібліятэкі, іншыя ўстановы Міністэрства культуры, якое з’яўляецца адным з заснавальнікаў выставы. У Купалаўскім музеі, напрыклад, прайдзе вечар “Янка Купала і Уолт Уйтмен”. Дарэчы, “Мастацкая літаратура” акурат да кірмашу выпусціла кнігу вершаў амерыканскага класіка “Лісце травы” ў перакладзе на беларускую Янкі Сіпакова. Гэта ўжо другое яе выданне.

А ў кінатэатрах сталіцы пройдуць кінафільмы, сцэнарый якіх напісаны паводле твораў беларускіх пісьменнікаў — Васіля Быкава, Янкі Маўра, Яна Баршчэўскага...

— Значнае месца ў праграме выставы зойме прэзентацыя кніжных навінак мінулага года. Калі ў двух словах: якім ён быў для беларускага кнігадрукавання?

— Адажу нават адным словам: плённім. Вельмі шмат цікавых кніг пачыла свет. Статыстыка сведчыць, што і па назвах, і па тыражах ёсць невялікі зрух у лепшы бок. Усяго ў Беларусі летась выдана каля дзевяці тысяч найменняў кніг і брашур. Істотную частку займаюць выданні на беларускай мове. Радуіць воча кнігі для дзяцей. Увогуле, у галіне дзіцячай літаратуры ў нас працуе шмат адметных літаратараў. Можна называць дзясяткі імёнаў паэтаў і празаікаў, чые творы запатрабаваны школьнікамі, уваходзяць у праграмы для пазакласнага чытання.

— Ці паспяваеце вы адсочваць усё навінкі нашай літаратуры?

— Стараюся, хіта гэта і няпроста. На маім працоўным стала літаральна штодня з’яўляюцца сігнальныя экзэмпляры кніг беларускай паэзіі і прозы, часта з сімпатычнымі ілюстрацыямі беларускіх кніжных графікаў. Вось, толькі нядаўна пабачылі свет новыя творы Аляксея Якімовіча, Анатоля Экава, Галіны Пшонік, Алены Масла, Яны Явіч... Пералік, здаецца, можа быць бяскончым.

— Вы ўжо закралі тэму перакладных выданняў. Ці можна казаць пра станоўчыя зрухі ў гэтай галіне?

Больш чым кнігі. Але яны — у аснове

Фота Сяргея Ждановіча

Міністр інфармацыі заўсёды сочыць за кніжнымі навінкамі.

— Так, перакладной літаратуры цяпер выдаецца даволі шмат. Вось, літаральна днямі “Мастацкая літаратура” парадавала адразу дзюма навінкамі ў гэтым плане. Нават трыма, бо я ўжо згадаваў пра перавыданне кнігі вершаў Уйтмена. А яшчэ ў “Мастацкай” выйшаў альманах “Даліягляд”. Некалі такі галавік быў добрай традыцыяй, і выдатна, што цяпер яна аднавілася. У нас жа шмат хто з пісьменнікаў працуе ў галіне мастацкага перакладу, вось і будзе ім добрая пляцоўка для рэалізацыі многіх творчых задум і для сустрэч з шырокім чытачом.

Выйшла і кніга класіка кітайскай паэзіі XX стагоддзя Ай Ціна ў перакладах лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Міколы Мятліцкага. Унікальны выпадак, пэўна, для ўсходнеславянскіх краін увогуле. Першая кніга Ай Ціна па-беларуску пабачыла свет у Мінску ў 2015 годзе — у серыі “Светлыя знакі: Паэты Кітая”. І вось у 2019 годзе —

другая. Такой увагі да класіка кітайскай літаратуры, мабыць, няма ні ў Расіі, ні ва Украіне.

З перакладных кніг хацеў бы назваць і такі адмысловы праект, як выданне кнігі аднаго верша лаўрэата Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры Рабіндраната Тагора “Мая залатая Бенгалія” на мовах свету”. Там разам сабраны тэксты на 50 мовах. Пэўна, увага да гэтага твора, які быў напісаны болей як 100 гадоў назад, невяпадкова. Верш “Мая залатая Бенгалія” з’яўляецца гімнам Бангладэш — краіны, народ якой настолькі змагаўся за права бенгальскай мовы быць дзяржаўнай. І міжнароднае свята Дзень роднай мовы нарадзілася менавіта як прызнанне правоў бенгальскага народа на свой моўны выбар.

Намаганні беларускіх выдаўцоў прадставіць на нашым рынку сусветныя кніжныя навінкі вельмі моцна працягваюцца і ў дачыненні да дзіцячай літаратуры Скандынавіі. З’явілася

“На маім працоўным стала літаральна штодня з’яўляюцца сігнальныя экзэмпляры кніг беларускай паэзіі і прозы, часта з сімпатычнымі ілюстрацыямі беларускіх кніжных графікаў.”

цэлая каманда перакладчыкаў, якія добра ведаюць фінскую, шведскую мовы і знаходзяць для перакладу найбольш цікавыя творы пісьменнікаў гэтых краін, адрасаванья юнаму чытачу.

— Зразумела, пашырэнню кантактаў паміж літаратурамі будзе спрыяць і традыцыйны для выставы Міжнародны сімпозіум “Пісьменнікі і час”...

— Да ўдзелу ў гэтай пісьменніцкай сустрэчы, якая праводзіцца ўжо пяты год запар, сёлета збяруцца прадстаўнікі болей як 20 краін свету — паэты, празаікі, літаратуразнаўцы, публіцысты з Расійскай Федэрацыі, Казахстана, Таджыкістана, Літвы, Польшчы, Італіі, Славакіі, ЗША, Германіі... І што адметна — шмат хто з

гасцей прывязе сапраўдныя падарункі для айчынных пісьменнікаў. Напрыклад, у розных рэгіёнах Расійскай Федэрацыі выйшлі своеаблівія перакладныя анталогіі беларускай літаратуры. Па-балкарску пераўвасобіў творы нашых паэтаў і празаікаў народны паэт Кабардзіна-Балкарскі Саліх Гуртуеў. Падрыхтаваны ім зборнік так і называецца: “Мае беларускія госці”. Кнігу перакладаў з беларускай паэзіі выдаў народны паэт Чувашы Валерыя Тургай. Ён і “Санеты” Янкі Купалы на чувашскую мову пераўвасобіў. Дарэчы, пераклаў “Санеты” на сваю родную мову і чачэнскі паэт Адам Ахматкаеў.

З многімі новымі творчымі ініцыятывамі прыедзе ў Мінск на сімпозіум і калмыцкая пісьменніца Рыма Ханінава. Яе бацька — легендарны беларускі партызан Міхаіл Хонінаў. У гонар гэтай асобы — калмыцкага паэта і беларускага партызана, які перакладаў творы Янкі Купалы на калмыцкую мову (кніга выйшла яшчэ ў 1962 годзе) — у Берасію на вуліцы, якая носіць імя Міхаіла Хонінава, у бліжэйшыя дні будзе ўсталяваная мемарыяльная дошка.

— Апрача замежных пісьменнікаў, на кірмаш скіруюцца і выдаўцы з многіх краін. Наколькі цікавы айчынным прафесіяналам будзе іх досвед?

ры. Шыкоўна прадстаўлена будзе выдавецтва “Молодая гвардыя” — найперш серыйі “Жыццё знакамітых людзей”. З наведвальнікамі выставы сустрэнуцца яе аўтары — Павел Басінскі, Максім Макарычэў, Мікалай Далгаполаў, Вячаслаў Бандарэнка. Дарэчы, апошні — наш зямляк, тэлевізійны журналіст, які жыве і працуе ў Мінску. А сярод кніг Мікалая Далгаполава — і дакументальная аповесць пра беларускую партызанку, Героя Саюза Надзею Траян.

— Гадоў 50 таму “ўладарамі дум” моладзі былі найперш пісьменнікі. Цяпер ініцыятыву перахвалілі тыя “творчыя прафесіі”, пра якія мы нядаўна нават і не чулі: скажам, юш-юбер. Ці здатная літаратура вытрымліваць канкурэнцыю ў змаганні за месца ў свядомасці маладых?

— Калі б не змагалася мастацкая літаратура за свядомасць моладзі, то хіба ж з’яўляліся імёны новых аўтараў? Магу адказаць па памяці назваць тых з іх, чые кнігі я прачытаў... нават не за апошні год, а літаральна за апошнія пару месяцаў. Гэта зборнікі паэзіі і прозы Юліі Алеічанка, Маргарыты Лацьшкевіч, Ніны Шчарбачэвіч, Кацярыны Захаровіч.

— Многія бацькі імкнучыся змалку прышчыпіць сваім дзецям любоў да кнігі. Зразумела, шлях да сэрца малечы ляжыць праз розныя адукацыйныя забавы. Ці ўлічвае гэта праграма сёлетняга фесту? Ці параілі б вы прыходзіць туды цэлымі сем’ямі?

— Выстава і разлічана на тое, што бацькі павінны прыходзіць з дзецьмі — асабліва 9 і 10 лютага, у суботу і нядзелю. Зрэшты, насачыная выключна цікавымі мерапрыемствамі пляцоўка для самых юных аматараў кніг будзе працаваць усе дні. Нават асобна заявілася да ўдзелу ў выставе-кірмашы Прадстаўніцтва UNICEF у Беларусі. Многа цікавых мерапрыемстваў правядзе рэдакцыя часопіса “Вясёлка”. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь вядомы дзіцячы пісьменнік Уладзімір Ліпскі разам са сваёй камандай прадставіць гульні, звязаныя з чытаннем і кнігай, арганізуе шмат цікавых ініцыятыў ды творчых праектаў.

Дарэчы, прыемна, што ў выстаўцы актыўна ўдзельнічаюць выдавецтвы, якія працуюць і з разлікам на дзіцячага чытача, — “Народная асвета”, “Адукацыя і выхаванне”, “Пачатковая школа”.

У апошні дзень 2018 года было зацверджана чарговая рашэнне савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі. 228 юных дараваняў і 9 творчых калектываў атрымалі стыпендыі, прэміі, матэрыяльную дапамогу.

У адпаведнасці з палажэннем аб заахвочваннях на падтрымку дзяржавы могуць разлічваць прадстаўнікі многіх творчых кірункаў. Але да прэтэндэнтаў на ўзнагароды фонду вызначаны жорсткія крытэрыі, якія тычацца творчага спадчыні і самога прэтэндэнта. Па гэтай прычыне некаторыя таленавітыя юнакі не могуць прэтэндаваць на ўзнагароду фонду. Каб змяніць сітуацыю, Міністэрства культуры сумесна з саветам фонду вядзе сур'ёзную працу па распрацоўцы праекта Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь аб унясенні змяненняў у палажэнне аб заахвочваннях.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

тэндэнтам на ўдзел у афіцыйнай праграме можа стаць любая кінакарціна, якая адпавядае папярэднім умовам.

Зрэшты, не абмінулі праблемы нават музычную сферу. Конкурсы хораў або аркестраў збіраюць тысячы ўдзельнікаў. Таму, як правіла, на публіку ладзіцца толькі фінальны тур, а вось першы праводзіцца завочна. І гэта ізноў не зусім упісваецца ў рэгламент таго палажэння, з якім фонд цяпер працуе.

— Пазбываючы 3-га гэтага моладзь магчымасці мець падтрымку няправільна, — упэўнена Кацярына Дулава. — Таму разам з Міністэрствам культуры мы працуем над карэкціроўкай нормаў палажэння.

трапляе спіс з 500 — 600 адсартаваных заявак. Насупраць кожнай з іх у адпаведнай графе выведзена: “рэкамендаваны для заахвочвання” (з указаннем магчымай ўзнагароды) ці “не рэкамендаваны”. І пасля гэтага ўжо выбітныя дзеячы беларускай культуры два разы на год самым дабайным чынам разглядаюць кожную кандыдатуру. Бывае, што рашэнне па кандыдатуры суіскальнай заахвочвання фонду змяняецца на супрацьлеглае.

МАТЭРЫЯЛЬНЫ ЭКВІВАЛЕНТ ПЕРАМОГІ

Памер падтрымкі фонду можа быць розным. Стыпендыі фонду прысуджаюцца тэрмінам да аднаго календарнага года навучэнцам,

з няпоўных сем'яў або сірот, якія, нягледзячы на абставіны, прагнуць творчасці. Яны могуць разлічваць на дапамогу ў памеры 10 базавых велічынь.

Усе вышэй пералічаныя прэміі прызначаюцца за атрыманьня перамогі. Аднак у палажэнні фонду ёсць яшчэ адно заахвочванне, якое карыстаецца куды меншай папулярнасцю: грант. Ён выдаткоўваецца для падтрымкі будучага праекта, на стажыроўку маладога спецыяліста, на стварэнне ўмоў для выяўлення, творчага росту і заахвочвання таленавітай моладзі.

— Часам кіраўнікі ўстановаў спрабуюць выкарыстаць гэтую форму для паляпшэння матэрыяльнай базы ўстановаў: пачынаюць даслаць спісы на набыццё сталаў, крэслаў,

Праз сіта рэгламенту

РЕАЛЬНАСЦЬ СУПРАЦЬ ЗАРЭГЛАМЕНТАВАНАСЦІ

Штогод у спецыяльны фонд з усёй краіны злітаюцца сотні заявак, у кожнай з якіх — гісторыя перамогі і дзясятнае творчых і амбіцыйных прадстаўнікоў новага пакалення. Здавалася б, усё прасцей простага: калі юнак перамог у рэспубліканскіх ці міжнародных конкурсах, то яго ўстанова адукацыі ці працадаўца (фонд падтрымлівае моладзь да 31 года) на працягу месяца можа падаваць дакументы. Аднак загвоздка хаваецца ў вызначэнні ўзроўню спаборніцтва. Пакет дакументаў будзе прыняты, калі конкурс, у якім аланчаваны прэтэндэнт, адпавядае пэўным крытэрыям, у тым ліку — наяўнасці не менш за два туры, этапы ці іншыя адборачныя працэдур.

— Наяўнасць этапаў звычайна дэманструе конкурсны рэгламент мерапрыемства, — тлумачыць першапачатковае з'яўленне гэтай фармулёўкі ў палажэнні старшын савета фонду Кацярына Дулава. — Бываюць прэзентацыйныя падзеі — напрыклад, выстава, па заканчэнні якой усім удзельнікам уручаюць дыпламы. Займець такі дыплом для маладога мастака, канешне, прэстыжна. Ён дапаможа, напрыклад, пры паступленні ў адпаведны творчы саюз. Але функцыя нашага фонду ў іншым: адзначаць тых, хто стаў найлепшым сярод лепшых. Наяўнасць этапаў у творчым спаборніцтве гаворыць пра большую колькасць канкурэнтаў, і тым самым павышаецца каштоўнасць перамогі.

Пасыл зразумелы. Аднак жыццё ўносіць свае карэкціроўкі. Пра некаторыя міністры культуры Беларусі Юрыю Бондару летас распавялі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў падчас сустрэчы “без галыштукі”. У прыватнасці, дызайнеры гаварылі, што большасць аўтарытэтных міжнародных конкурсаў па іх профілі не ладзяць туры, а калі і бываюць этапы, то першы з іх — завочны. Таму беларускія пераможцы застаюцца па-за магчымасцю прэтэндаваць на падтрымку фонду.

ПРАЗРЫСТАСЦЬ МЕЖАЎ

Савету фонду гэтыя праблемы вядомыя. Па словах Кацярыны Дулавай, спірэчкі сёння пункт

Кацярына Дулава.

з'явіўся ў палажэнні цалкам лагічна, бо арыентавалася яно на сістэму музычных конкурсаў.

— Яшчэ ў савецкі час была пудоўна распрацаваная стройная сістэма гарадскіх, абласных, рэспубліканскіх, міжнародных музычных конкурсаў, якія ахоплівалі ўсе ўзроставыя групы — ад малодшых школьнікаў да дарослых. Той цалкам зразумелы алгарытм пераняла і незалежная Беларусь, — працягвае старшыня савета фонду. — У гэтай сістэме музыканты адчуваюць сябе досыць свабодна. Аднак на заахвочванне ад дзяржавы маюць права прэтэндаваць і тыя, хто мае творчыя дасягненні ў галіне тэатральнага, харэаграфічнага, выяўленчага, эстраднага, шыркавога, дэкаратыўна-прыкладнага, кіна- і фотамастацтва, народнай творчасці, дызайну, архітэктуры, мастацкай літаратуры, журналістыкі, радыё і тэлебачання, крытыкі і мастацтвазнаўства. У гэтых сферах такой выбудаваўнай сістэмы тураў, паграбаванняў да праграмы і складу журы, па сутнасці, няма. І не ўлічвалі гэтыя мы не можам.

Растлумачым сітуацыю на простым прыкладзе. Многія кінарэжысёры марыць трапіць на Канскі кінафестываль. Аднак нават запаветная “Пальмавая галіна” не дапаможа падаць дакументы ў фонд: у Канскім кінафестывалі няма этапаў, прэ-

АДМОВІЦЬ НЕЛЬГА ЗААХВОЦІЦЬ

Падкрэслім, зместавы карэкціроўкі не паўплываюць на дабайнасць, з якой фонд албрае тых, хто варты высокай ўзнагароды. Двухступеневы алгарытм застаецца. На першым этапе прапановы разглядае экспертна-мастацкая камісія, куды ўваходзяць кваліфікаваныя спецыялісты, які добра ведаюць пра творчыя спаборніцтвы і могуць аўтарытэтна заявіць: “Так, гэтая перамога сапраўды заслужоўвае ўвагі”.

Спецыялісты руліва працуюць, правяраючы ўсю датычную заяўленага конкурсу дакументацыю: склад журы, перыядычнасць правядзення, колькасць уручэных узнагарод. Бо бывае і так, што калектывы прывяць першае месца з міжнароднага спаборніцтва, аднак хутка высвятляецца, што ў сваёй намінацыі ён спаборнічаў сам з сабою.

— У іншага прэтэндэнта ў дакументах адзначана, што на конкурс прысуджаецца пяць узнагарод. Адкрывае камісія дакументы — а сёлета ўручылі ў некалькі разоў больш прызоў. Арганізатары творчага спаборніцтва неадказна аднесліся да свайго рэгламенту, парушылі яго. Ці можа фонд Кіраўнікі дзяржавы падтрымліваць такія хадайніцтвы? — заахвочваюць пытаннем Кацярына Дулава.

Як распавяла суразмоўца, у канчатковым варыянце ў савет фонду

студэнтам, аспірантам, ад'юнктам, дактарантам — пераможцам рэспубліканскіх мастацка-вытворчых спаборніцтваў, якія заваявалі Гран-пры, першае, другое ці трэцяе месца. У залежнасці ад узросту, яна складае 3, 4 ці 5 базавых велічынь у месяц. Выпускнікі навучальных устаноў адукацыі могуць прэтэндаваць на званне дыпламанта і прэмію ў памеры 15 — 25 базавых велічынь (калектывы — 45 — 55 базавых велічынь). Існуе заахвочвальная прэмія за творчыя дасягненні, якая дазваляе атрымаць 15 базавых велічынь (і 30 — для калектываў).

Самая высокая ўзнагарода — гранд-прэмія. Сёлета такіх ішчасліўцаў было 12. Лаўрэату ўручаецца пасведчэнне, нагрудны знак і невялікая грошы — каля палутара тысяч рублёў.

Ёсць яшчэ адна форма заахвочвання, параметры якой разумеюць не ўсе — матэрыяльная дапамога. Пасля абвешчання вынікаў да старшын фонду часам звяртаюцца абураныя бацькі: маўляў, маё дзіця атрымала дыплом першай ступені на значным конкурсе, але ў фінальным спісе не трапіла, а вы ўзнагародзілі пераможцу куды менш пачэснага спаборніцтва.

— Але гэтая форма, па сваёй сутнасці, з'яўляецца спосабам сацыяльнай падтрымкі дзяцей, якіх знаходзяцца ў няпростых жыццёвых умовах, — тлумачыць Кацярына Дулава. — Напрыклад, выхадцаў

штор, — засмучаецца Кацярына Мікалаўна. — Але гэты пункт накіраваны на іншыя мэты: ён дае магчымасць рэалізаваць творчую ідэю.

У 2018 годзе былі выдзелены чатыры гранты. Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў набудзе асвятляльнае абсталяванне для ўласных тэатральных пастановак. У Мінскім дзяржаўным мастацкім каледжы імя Аляксея Глебава з'явіцца спецыяльны станок для дрэваапрацоўкі, які дапаможа выйсці на новы ўзровень у вывучэнні промыслаў. Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў патрэбна спецыяльная тэхніка для правядзення выстаў з выкарыстаннем інтэрактыўных тэхналогій. А Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі змога рэалізаваць творчы праект “Музычная спадчына Радзімы”, прысвечаны 90-годдзю з дня нараджэння народнага артыста СССР Яўгена Глебава і Году малой радзімы. Духавы аркестр і салісты Акадэміі музыкі ў верасні правядуць серыю канцэртаў на адкрытых пляцоўках у гарадах Беларусі.

ПАДТРЫМКА НА ШЛЯХУ ТВОРЧАГА РОСТУ

Кацярына Дулава ўпэўнена, што досвед удзелу ў конкурсах вельмі важны для творчага росту моладзі. Прынамсі, дзеля нейкага запаса трываласці. Хтосьці катэгорычна гэта фактар не прымае, іншы, наадварот, перабольшвае. І часта за такімі мэтанакіраванымі дзешм'я стаяць бацькі, гатовыя да канца выстетляць, чаму фондам прынята адмоўнае рашэнне. Маўляў, мы ж вашым крытэрыям адпавядаем!

— Ім давядзецца цярпець тлумачыць, што калі б гэта было так проста, ужо даўно існавала б праграма, куды закладвалі б патрэбную інфармацыю і механічна прызначалі б узнагароды. У свеце праводзіцца тысячы спаборніцтваў, і толькі прафесіянал, паглядзеўшы на рэгламент, прабававіні конкурс, пабудову праграмы, склад журы і ўдзельнікаў, можа кампетэнтна скажаць: “Так, гэта спаборніцтва, перамога ў якім заслугоўвае ўзнагароды фонду”, — падкрэслівае старшыня савета фонду. — Мы спадзяёмся, што кожны наш лаўрэат, які прайшоў праз сапраўды сур'ёзнае сіта албору, абавязкова праславіць краіну ў абраным ім відзе мастацтва. Гэта трэба ўсведамляць.

Не так даўно была апублікавана пастанова Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аб зацвярджэнні праекта зон аховы гісторыка-культурных каштоўнасцяў у Цэнтральным раёне Мінска. Гэты дакумент, між іншага, вызначае зону рэгулявання забудовы, у якую увайшлі і кварталы павяенных дзвюхпавярховак, вядомыя сёння пад назвай Асмалоўка: у межах вуліц Багдановіча — Кісялёва — Куйбышава — Камуністычнай.

Антон РУДАК /
Фота Ганны ШАРКО

Пасля апублікавання пастановы ў сацыяльных сетках разгарнулася дыскусія аб далейшым лёсе гэтага адметнага раёна. Эксперты ў сферы архітэктуры і горадабудаўніцтва, а таксама гарадскія актывісты і проста неабыхавыя гараджане задаюцца пытаннямі: што азначае новы статус Асмалоўкі? Змест дакумента інтэрпрэтуюць па-рознаму.

Паводле пастановы, Асмалоўка ўваходзіць у зоны рэгулявання забудовы 4, 5 і 6-га рэжымаў, а будынкi на яе тэрыторыі валодаюць комплексам гісторыка-архітэктурных якасцяў. Тым не менш, у Сёціве часам можна сустрэць меркаванне, нібыта рэгламенты зоны рэгуляванай забудовы могуць быць змененыя, і ў такім выпадку магчыма нават руйнаванне старых камяніцаў. Каб праясніць гэты момант, мы звярнуліся па каментарыі да намесніка начальніка Упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Наталлі Хвір.

— У пастанове вызначаны аднакі вышыннасці, якія нельга перавышаць у выпадку ўзвядзення новых будынкаў ці надбудовы існых, — патлумачыла спецыяліст. — Але таксама там прыводзіцца і спіс будынкаў (агулам іх 11), змяняць архітэктурнае рашэнне і вышыню якіх забараняецца. Зразумела, нават гаворкі аб іх зруйнаванні быць не можа.

Варта дадаць, што менавіта гэтыя 11 камяніц і вызначаюць архітэктурнае аблічча Асмалоўкі. З нядаўняга часу яны маюць афіцыйны статус гісторыка-культурнай каштоўнасці трэцяй катэгорыі, і таму ўратаваная ад знішчэння. Але толькі захаванне гэта, напэўна, замала...

Ад рэтра-ліхтароў да старэйшых па доме

Новы статус Асмалоўкі: што далей?

ЭТАПЫ ПЛЁННАЙ КАМПАНІІ

— Тыя пазітыўныя змены, якія адбываюцца сёння вакол Асмалоўкі — гэта вынік таго, што для абароны раёна ўтварылася ўплывова каманда аўтарытэтных спецыялістаў, якія працуюць па самых розных кірунках, — кажа жыхар Асмалоўкі і адзін з ініцыятараў кампаніі па яе захаванні Андрэй Эзерын. — Тут можна вылучыць Таццяну Пятрову з моладзевага грамадскага аб'яднання “Гісторыка”, каардынатарку грамадскай кампаніі “Горад для гараджан” Дзяніса Кобрусева, архітэктара Рамана Забелу і яшчэ многіх іншых. У абароне Асмалоўкі тым ці іншым чынам удзельнічалі каля 20 грамадскіх арганізацый, не кажучы пра фізічных асобаў. Справа, якой мы займаемся, вымагае ведання пэўных адміністратывных працэдур, без якіх вынік не быў бы дасягнуты.

Першы канкрэтны крок у справе захавання Асмалоўкі быў зроблены ў 2016 годзе, калі МГА “Гісторыка” падрыхтавала дакументы для надання гэтым кварталам статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці. На той час такі статус Асмалоўка не атрымала — Рэспубліканская рада па ахове гісторыка-культурнай спадчыны адклала вынісенне вердыкту.

— Але кампанія за яе захаванне працягвалася, — кажа спадар Эзерын. — Яе вынікам было адхіленне ў 2017 годзе праекта дэталёнай пляніроўкі, распрацаванага УП “Мінскграда”, які прадугледжваў руйнаванне гэтых кварталаў. Думаецца, дабіцца такога выніку ўдалося, у тым ліку, і дзякуючы таму, што пад петыцыяй супраць зносу Асмалоўкі падпісалася каля дзесяці тысяч грамадзян. Для адміністрацыі Цэнтральнага раёна такі вох ролі быў немагчымым аргументам.

Між тым, захаванне актывістаў і простых жыхароў Асмалоўкі ў справе захавання раёна працягваліся. З дапамогай Інстытута біялогіі Акадэміі навук было зроблена важнае даследаванне зялёнага масіву — падлічаны расліны ў гэтых кварталах і вызначаны іх пазітыўны ўплыў на экалагічны стан горада.

— Мы таксама прыклалі намаганні, каб авергнуць стэрэатып, нібы дамы Асмалоўкі — гэта “састарэлае жыллё”, — кажа Андрэй Эзерын. — Была зроблена экспертыза, для якой выбралі і даследавалі дзесяць будынкаў раёна — гэта 25 працэнтаў забудовы — і яна паказала, што стан дамоў здавальняючы. Безумоўна, пэўныя праблемы ёсць, але ж трэба ўлічваць наступны фактар: гэтыя камяніцы не рамантавалі цягам 50 гадоў,

у гэты час спасылаліся на тое, што яны вось-вось будуць зруйнаваныя. Аднак пасля нашай кампаніі 2017 года на Асмалоўку звярнулі ўвагу, і сюды пайшлі капіталаўкладанні. Напрыклад, адрамантавалі дахі прыкладна ў трэці будынкаў, а таксама цагляныя печы, якія за 70 гадоў пачалі развальвацца.

Што цікава, пэўная частка сродкаў на аднаўленне забудовы Асмалоўкі знайшлася дзякуючы сёлетнім Еўрапейскім гульням. У рамках падрыхтоўкі да іх беларускай сталіцы былі пафарбаваныя каля 60 працэнтаў дамоў раёна. Прычым, у адпаведнасці з рэкамендацыямі экспертаў, фарбавалі іх сілікатнымі фарбамі.

Пастанова аб зоне рэгулявання забудовы таксама надала абаронцам Асмалоўкі аптымізму. Бо, хаця эксперты схільныя па-рознаму яе інтэрпрэтаваць, усе пагаджаюцца з тым, што гэта — крок наперад.

— Пагатоў, далёка не штодзень з'яўляецца падобны дакумент, які вызначае зону рэгулявання забудовы, — кажа Андрэй Эзерын. — Гэта знак, які казвае патэнцыйным інвестарам і забудовшчыкам, што з далдзенымі кварталамі трэба працаваць уважліва і акуратна. Наступны крок — дамагчыся, каб з карэкціроўкі генплана ў 2020 годзе была выключана

ная рэканструкцыя Асмалоўкі.

НАЗАД У 1950-Я

Андрэй Эзерын адзначыў таксама, што актывісты і жыхары раёна ад пачатку ставілі сабе за мэту стварыць з Асмалоўкі інфармацыйную прастору, якая будзе цікавай экспертам і творцам. Сёння гэта прыносіць багаты плён.

Не так даўно вядомы спецыяліст па ландшафтнай архітэктуры Андрэй Каравянскі падрыхтаваў праект, які ставіць перад сабой мэту аднавіць у Асмалоўцы гістарычны ландшафт пасляваеннага горада з рэканструкцыяй тагачаснага антуражу: ад дзвярных ручак і ліхтароў да агароджаў, лавачак і скульптур у стылістыцы 1950-х гадоў. Гэты праект падалі на разгляд у Камітэт архітэктуры і горадабудаўніцтва Мінгарвыканкама.

Рыхтуюцца да выхату чарговых нумар альянсах Мінскай урбаністычнай платформы “Городские тактики”, прысвечаны Асмалоўцы, што змесціць каля 20 тэкстаў, напісаных як журналістамі, так і навукоўцамі, якія пакажуць раён з нечаканых ракурсаў.

Жыхары Асмалоўкі высунулі і яшчэ адну цікавую ініцыятыву: там пачынае фарміравацца сістэма старэйшых па доме.

Іх функцыі — вырашаць надзённыя пытанні з жыллёва-камунальнымі службамі. Таксама гэтыя людзі ўвойдуць у савет, які будзе вырашаць праблемы раёна, планаваш яго добраўпарадкаванне, пытанні арганізацыі святаў ды іншых мерапрыемстваў і гэтак далей. А іх сёлета ў Асмалоўцы плануецца як заўсёды багата. Гэта і штогадовыя красавіцкія суботнікі, і таксама ўжо традыцыйны фестываль раёна.

Адной з найбольш актуальных на сёння задач для Асмалоўкі застаецца добраўпарадкаванне тэрыторыі. Балазе, самі жыхары цудоўна разумеюць, што ад гэтага не ў апошнюю чаргу будзе залежыць далейшы лёс іх улюбёных мінскіх кварталаў.

ШТО ЧАКАЕ ТРАКТАРАГОРАД?

Што менавіта працуе на карысць захавання Асмалоўкі — моцная супольнасць жыхароў і актывістаў, асабліва атмасфера раёна, яго блізкасць да цэнтра горада? Пэўна, тут важная сукупнасць усіх складнікаў.

Асмалоўка — не адзіны ўчастак пасляваеннай забудовы ў Мінску, які захапіла сваёй адметнасцю. Напрыклад, жыхары пасёлка Трактарнага завода таксама на працягу апошніх гадоў імкнучыся абараніць ад разбурэння свой раён, які на сёння не мае статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці і не ўваходзіць у зону рэгулявання забудовы — хаця эксперты ў горадабудаўніцтве і архітэктуры прызнаюць яго вартасці.

Нягледзячы на збор подпісаў і падачу петыцыі супраць зруйнавання, амаль цалы квартал пасёлка — у межах вуліц Клумава — Шчарбакова — Чабатарова — у 2017 годзе быў знесены. Сёлета стала вядома, што гэтую тэрыторыю пачнуць будаваць жыллымі сяміпавярхоўкамі ў адпаведнасці з праектам дэталёвай пляніроўкі яшчэ 2008 года.

Якім будзе лёс астатніх кварталаў пасёлка Трактарнага завода і якія шляхі для яго захавання выбяруць жыхары і актывісты? Прыклад Асмалоўкі сведчыць, што надзея на поспех ёсць — але гэта вымагае актыўных дзеянняў як па добраўпарадкаванні раёна, так і па змене яго прававога статусу.

Сутнасць рэчаў ад Уладзіміра Парфянка

Уладзімір ПАРФЯНОК для беларускай фатаграфіі фігура архіважная. Не абысціся без вядомых штампаў у пералічэнні яго рэгалій: заснавальнік і арт-дырэктар галерэі візуальных мастацтваў Nova, куратар, педагог, падзвіжнік, фотакрытык, прадстаўнік Мінскай школы фатаграфіі... А яшчэ нашага сённяшняга суразмоўцу вызначае вострае адчуванне часу, сучаснае мысленне і праніклівы погляд на сутнасць рэчаў, якія яго атачаюць. У гэтым мы пераканаліся падчас гутаркі з мэтрам, закрунуўшы ў ёй тэмы ад музея фатаграфіі да цаны шэдэўра. Адказы амаль на ўсе пытанні былі атрыманыя даволі нечаканя.

Падрыхтавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ / Фота Ганны ШАРКО

— Мы ведаем вас як кіраўніка легендарнай галерэі Nova, сёння — завадзятара клуба Blow-up у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, куратара, безумоўна, фатографа... Столькі роляў і, адпаведна, задач! Якая з гэтых іпастасяў, на ваш погляд, пакутуе сёння ад нястачы ўвагі? На якую не хапае часу?

— Б'яце не ў бровы, а ў вока (смяецца). Што магу сказаць? На жаль, з-за арганізацыйнай працы, якая займае мой асноўны час і патрабуе шматлікіх высілкаў, творчая функцыя сыходзіць на другі план. Вы нават у сваім пытанні на першае месца паставілі мой досвед арганізатара, які ажыццяўляе наш бляклы фатаграфічны ландшафт. Што зробіш — такія рэаліі. Калі пачынаеш рабіць выставу, то даводзіцца спалучаць усе іпастасі: сам здымаеш, сам дамаўляешся, сам кудыруеш, сам пішаш прэс-рэліз... Не ведаю, можа быць, у мастакоў гэта іначай, але ў фатографію з'яўляецца ўсё адбываецца менавіта так.

— І тым не менш, летась у вас адбылася персанальная выстава ў “Кніжнай шафе” ў рамках Месца фатаграфіі, у Музеі-майстэрні Заіра Азгура пад вашым куратарствам быў зладжаны праект “Архіў цела — цела архіва”, заснаваны, уласна, на архіўных матэрыялах галерэі Nova... Літаральна напрыканцы года гледачы НЦСМ маглі бачыць “Калі елкі былі вялікімі” — пашыраны працяг праекта, у цэнтры якога аматарская фатаграфія. Значыць, неяк спалучаць куратара і творцу ў вас атрымліваецца?

— Канешне, хацелася б, каб маіх выстаў было болей, і каб на іх былі новыя работы. Аднак імпульсу на ўсё не хапае. Можа быць, сёлета ўдасца завершыць свае старыя праекты ды распачаць новыя. Ваша пытанне падштурхоўвае паглядзець у гэты бок. Вядома, трохі крыўдна ўвесць час працаваць на чужым полі.

— У працяг пытанні пра розныя ролі. Якая з іх, на ваш погляд, цяпер найбольш патрэбная беларускай фатаграфіі?

— Як бы пафасна гэта ні гучала, беларускай фатаграфіі сёння патрэбна проста ўвага. Ды на высокім узроўні. Бо фатаграфія як была гэткай “падчаркай” сярод іншых відаў мастацтваў, так і

засталася. Нягледзячы на Месяц фатаграфіі ў Мінску, ці, скажам, наядунась асобнай намінацыі ў Нацыянальнай мастацкай прэміі.

— Для вас гэта не аргументы?
— Так. Бо многія ініцыятывы ў нас робяцца хутчэй насуперак, а не дзякуючы. Дзеля таго, каб убачыць рэальны стан рэчаў, дастаткова проста паглядзець на досвед суседніх краін у гэтай вобласці. У Маскве, скажам, працуе Мультимедыя Арт Музей, у якім фатаграфія мае свой сталы дом. У Літве яшчэ ў савецкія часы на фатаграфію і баскетбол зрабілі стаўку — і сёння гэта прызнаныя брэндзі краіны. У Польшчы праходзяць розныя фотакіраваныя, нават працуе аўкцыён польскай фатаграфіі... Ва Украіне адкрываюцца галерэі, ладзяцца шматлікія падзеі. Можа быць, у іх няма такога буйнога фестывалю як у нас, але затое ўкраінцы не першы год робяць друкаваны часопіс, прысвечаны фатаграфіі. А ў нас ці ёсць падобнае выданне?

— Гэта ўсё разам стварае асяродак, аснову для далейшага развіцця фатаграфічнай практыкі. Давяйце будзем шчырымі: у параўнанні з гэтымі прыкладамі намаганні нашых энтузіястаў — гэта не той узровень. У нашай краіне фатаграфія да гэтай пары не атрымала належнай падтрымкі — пра што сведчыць хача б адсутнасць нацыянальнага фатаграфічнага музея або галерэі.

— На вашу думку, чаму ў нас да гэтай пары фатаграфія так і застаецца, як вы яе называеце, “падчаркай”?

— Бо яна не асэнсоўваецца як інструмент фарміравання нацыянальнай ідэнтычнасці. Хоць гэта відавочна, на мой погляд. Кожны гісторык выкарыстоўвае фатаграфію як крыніцу інфармацыі.

Больш за тое, у працяг тэмы магу зазначыць, што ў нашай краіне да гэтай пары няма Нацыянальнай партрэтнай галерэі. Яе наяўнасць — таксама важны паказчык свядомасці нацыі. Няўжо ў нас няма годных людзей, якіх можна было б назваць элітай Беларусі? Няўжо нельга сабраць іх партрэты ў адным месцы? Вядома, у гэтай галерэі я бачу і фатаграфічныя выявы.

— Акурат напрыканцы мінулага года Нацыянальны мастацкі музей зрабіў такі праект...

— Так. Але фатаграфію ў Нацыянальным мастацкім музеі не ўспрымаюць як від мастацтва. Там фатаграфічных партрэтаў не было. Акрамя таго, учора гэта выстава працавала, а цяпер — ужо іншая экспазіцыя. А тыя ж турысты павінны мець магчымасць наведваць падобны праект у любы час.

— І якім ён вам бачыцца?

— Як асобная галерэя, музей, што мае адпаведны профіль. Мяркую, такая ўстанова карысталася б вялікай папулярнасцю. Бо гэта ж знаёмства з абліччамі людзей, якія жылі на нашай тэрыторыі здавён і жывуць сёння. (Дадаю, што даданне работ на выставе ў Нацыянальным мастацкім сканчалася 2000-м годам. Але што ж апошнія гадзі? Якія ў нас сёння героі?) Мяркую, можна сабраць вельмі цікавую калекцыю партрэтных работ, але ніхто пакуль гэтым не займаўся.

— Дарэчы, партрэтныя галерэі ёсць у нашых тэатрах. Падчас антрактаў людзі з вялікай цікавасцю разглядаюць выявы артыстаў, што звычайна вісяць у фая. І гэтыя фатаграфіі — ужо ўнёсак у гісторыю. Вось і магчымыя фонды для будучай Нацыянальнай партрэтнай галерэі. Аднак са скрухай можна зазначыць, што многія здымкі артыстаў зроблены на нізкім узроўні, па-аматарскі... У чым тут корань праблемы? Калі парушылася камунікацыя паміж фатографамі і тэатральнай?

— Мне падаецца, што гэтая камунікацыя рэдка калі выбу-

доўвалася. Не толькі паміж дадзенымі цэхаў. У свой час Барыс Луцэнка запрасіў вядомых беларускіх фатографію Галіну Маскалёву і Уладзіміра Шахлевіча зрабіць тэатральныя партрэты для Рускага тэатра. І гэта, мабыць, адзіны прыклад такога плённага супрацоўніцтва. (Хача, дапуская, што пра іншыя я не ведаю). Цікава было б сёння на тыя работы паглядзець.

Так, не кожны дырэктар тэатра разумее значнасць гэтай працы. Ды і плаціць прафесіяналу, канешне ж, трэба. Значна прасцей зрабіць здымкі ўласнымі сіламі ці запрасіць знаёмых. У нас такая сітуацыя характэрна для ўсяго культурнага поля: кожны сам па сабе дзесьці працуе, але неяк у адзіны арганізм фатографам, артыстам, кінематографістам, музыкантам злучыцца не ўдаецца.

Лічу, што больш актыўнай тут мусіць быць роля Беларускага аб'яднання фатографію.

— Дарэчы, вы з'яўляецеся сябрам арганізацыі?

— Не, у свой час я з яе выйшаў. На мой погляд, саюз усё ніяк не можа знайсці сваю місію. Таму я лічу за лепшае не з'яўляцца яго сябрам.

— Добра. А што, на ваш погляд, сёння магло б зрабіць аб'яднанне дзеля ўмацавання пазіцыі фатографію і фатаграфіі?

— Маё меркаванне — трэба дамагацца рэальных прэферэнцый для сябраў аб'яднання. Ды ў цэлым фатографію. Сёння ні

ў ніводнага з іх няма магчымасці на нармальнай аснове, а не па камерцыйным кошыце, зняць памяшканне для майстэрні. Калі мы кажам пра фатаграфію як пра мастацтва, значыць фатографу — як і мастаку — патрэбна прастора для творчай працы. Чамусьці ніхто ў такім ключы не думае. Але фатаграфічны творы, паміж тым, дзесьці робяцца. Фатографы адаптуюць свае кухні і спальні пад “цёмныя пакой”, хтосьці шчыруе за камп'ютарам побач з ложкам, хтосьці акупіруе падвалы і гаражы. І ўсе да такога стану рэчаў ужо прызвычаліся. Але ж гэта ненармальна! Мастакі або дызайнеры маюць пэўныя прэферэнцыі, каб зняць тэхнічнае памяшканне пад свае патрэбы, і толькі фатографы застаюцца ні з чым. Вось гэтых ільготаў для фатографію і трэба дамагацца. Ужо адна пастаноўка такога пытання мяне стаўленне да “чалавека з фотаапаратам”. Вядома, такія захады ўзмацнілі б прэстыж саюза. Бо гэтая праблема адразу раскрывае і палажэнне фатографіі, і тых, хто ёю займаецца.

— Уладзімір, а вось такое пытанне ў дадатак. Апошнім часам у Беларусі здарыўся “бум” архіўных праектаў. Скажам, адкрыццё архіўу Пятра Таранды з-пад Баранавічаў. Нацыянальны гістарычны музей сёння прадстаўляе спадчыну Савы Сіўко з Любчанскага краю. Ёсць яшчэ праект “Вежа” на чале з Лесяй Пчолкай, які збірае вясельную фатаграфію... Маг-

чыма, гэтыя архівы маглі б стаць асновай будучага музея фатаграфіі, пра які вы казалі вышэй?

— Тая архіўная ліхаманка, што распачалася ў апошнія гады — вельмі добры знак. Бо менавіта архівы паказваюць той аб'ём, глыбіню і гістарычную перспектыву, якой раней мы былі пазбаўлены ў дачыненні фатаграфіі. Яны раскрываюць магчымасці фота як сродку нацыянальнай ідэнтыфікацыі, — акурат тое, пра што я казаў. Людзі паступова пачынаюць усведамляць гэта, бо раней многія фотамастакі меркавалі, нібы гісторыя пачынаецца з іх. А тут высвятляецца, што нягледзячы на ўсе жыццёвыя перыпетыі і катастрофы XX стагоддзя, заўсёды былі людзі, якія здымалі, і здымалі таленавіта. Той жа архіў Таранды адкрыў нам Заходнюю Беларусь 1950-х, або архіў Савы Сіўко, які паказваў міжваенны час Любчанскага краю. І калі мы знойдзем тое, што пакуль не раскрыта, невядома, — а я ўпэўнены, што гэтыя аўтары ёсць і чакаюць свайго часу ды прызнання, — мы з асобных пункціраў атрымваем суцэльную лінію — карціну нашай нацыі, яе гістарычны партрэт. Безумоўна, такім чынам можа скласіся і экспазіцыя Музея фатаграфіі.

— Але шукаць можна доўга...

— Ёсць і іншыя шляхі. Напрыклад, купіць работы сусветна вядомых зорак фатаграфіі — Хельмута Ньютана, Рычарда Аведона, ды хоць бы Роберта Мэплторпа. Калі ласка, можна так і зрабіць — вядома, пры наяўнасці немалых грошай. Скарыстацца такой наднацыянальнай мадэллю музея. Але баюся, што ў нашым выпадку хутчэй трэба разлічваць на падарункі, чым на закупкі (*смяецца*). Варыянтаў таго, якім можа быць музей — мноства. Важна сёння распачаць хаця б саму размову пра яго.

— А ў нас ёсць свае слупы айчынай фатаграфіі?

— Вядома, я аднёс бы да іх Яна Булгака. Няхай ён не быў беларускамоўным аўтарам, але паметальнасці яго творы — гэта тэксты тутэйшага чалавека. Ян Булгак нарадзіўся на беларускіх землях, яго бацькі — адсюль. Таксама знакавая постаць — Антон Прушынскі, які зрабіў іканічны здымак Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Міранскі, Юркоўскі, Дашкевіч... Ды той жа Пятро Таранда. Гэта імёны, якія з'яўляюцца гонарам гісторыі беларускай фатаграфіі.

Тут дарчыне будзе ўзняць пытанне наконт архіваў сучасных фатаграфіаў. Каму яны дастаюцца, калі аўтары сыходзяць у лепшы свет? Добра яшчэ, калі спадчына творцаў трапляе ў добрыя рукі. А калі не? Тады гэтая важная частка ўжо сучаснай гісторыі фатаграфіі сыходзіць у нікуды.

— Дарчы, Мінская школа фатаграфіі, да якой належыць цэлая плеяда фатаграфіаў — у тым ліку, і вы — стала сапраўдным феноменам напрыканцы 1980-х, калі ўзнялася хваля цікавасці заходняга свету да савецкіх краін. Якім, на вашу думку, быў галоўны ўнёсак школы ў гісторыю беларускага фота?

— Мінская школа фатаграфіі — гэта такое лакальнае стварэнне, групоўка фатогра-

фаў, якім у сваіх творах удалося выйсці за межы агульнапрынятай савецкай фатаграфіі. Памятаю, у 1994 годзе нашы работы ўдзельнічалі ў выставе "Мастацтва фатаграфіі Расіі, Украіны і Беларусі" ў Маскве. Экспазіцыя была "разбітая" на тры павільёны. І адчуваюся, што па настроі і стылістыцы беларускі павільён мае сваё аблічча, адрозніваецца ад астатніх. А прайшло ж усяго пяць — сем гадоў пасля таго, як мы, маладыя фатографы, пазнаёміліся ў студыі фотаклуба "Мінск"!

— Але і мінскі фотаклуб другой паловы XX стагоддзя таксама даманстраваў добры ўзровень. Яго сябры намагаліся выйсці за ўсталяваныя ідэалагічныя рамкі... Узніў той жа фестываль "Фатаграфіка", які ладзіў фотаклуб.

— Ой, далёка не ўсе імкнуліся гэта рабіць! Фотаклубы і задумваліся савецкай уладай як формы кантролю за людзьмі, якія захапляюцца фота. Так, магчыма, у кагосьці і з'яўляліся асобныя нечаканыя і смелыя выявы, але яны рэдка паказваліся публічна, калі ўвогуле паказваліся. Той жа Віктар Бутра здолёў паказаць свае работы менавіта ў межах выставы, а не з рук, толькі ў 2000-я. Акурат на хвалі пратэс-

Калі мы кажам пра фатаграфію як пра мастацтва, значыць фатографу — як і мастаку — патрэбная прастора для творчай працы. Чамусьці ніхто ў такім ключы не думае. Але фатаграфічныя творы, паміж тым, дзесьці робяцца.

ту супраць "прычасанай" фатаграфіі і паўстала Мінская школа, распачаўшыся як аб'яднанне студыйцаў пад кіраўніцтвам Валерыя Лабко.

— У чым заключаўся ваш пратэст?

— Мы спрачаліся са старым падыходам да фатаграфіі. Шукалі новыя тэмы і аб'екты, спрабавалі розныя тэхнікі апрацоўкі выявы, працавалі з ананімнай фатаграфіяй. Проста зафіксаваць рэальнасць нам было недастаткова. Мы хацелі ўнесці ў выяву сваё аўтарскае адчуванне, погляд, нерв, і дзеля гэтага выкарыстоўвалі самыя розныя інструменты.

— Гэта значыць, што ваш пратэст выкрышталізоўваўся ў стыль? У эстэтыку?

— Не, не толькі. Але гэты новы падыход да выявы не ўсім быў да спадабы. Таму выставу Аляксандра Углыніцы ў 1987 годзе проста закрылі. Фатограф ладзіў яе ў Траецкім прадмесці падчас свята горада, на адкрытым паветры, як бы сёння казалі. Ані-якіх пратэстаў і дэкларацый! Выключна фатаграфія, на якіх былі зафіксаваны розныя прадметы, сітуацыі, станы. Крыўцы цагляны, што атачаюць клумбы. Нейкая памыйная котка. Аб'едкі на стале. Такая нізкая, панкаўская эстэтыка. Яе хапіла, каб хтосьці выклікаў міліцыю, і фатаграфіі былі сарваныя.

— Магчыма, іх бы і сёння сарвалі...

— Магчыма (*смяецца*). Але гэта не значыць, што не трэба спра-

баваць перавярнуць мастацкія ўстоі, аспрэчыць або па-новаму асэнсаваць дасягненні папярэдняга, некай адштурхнуцца ад іх. Мне асабіста гэтага вельмі не хапае ў нашай маладой фатаграфіі.

— На ваш погляд, які фотавобраз можна лічыць шэд'ўрам? Хто вызначае яго каштоўнасць? Грамадства? Чалавек?

— Мяркую, каштоўнасць твору вызначае не грамадства, якое паглынае ўсё, а прафесійнае кола — тыя людзі, якія разумеюць што такое мастацтва жывапісу, фатаграфіі. Тут можна прывесці прыклад работ Барыса Міхайлава, якога ў свой час дакаралі за

— Калі я куплю фатаграфію, я ўваходжу ў сферу рынкавых адносін?

— Гэта толькі пачатак. Сапраўдны рынак пачынаецца тады, калі вы не толькі купляеце, але і перапрадаеце набыты тавар. Скажам, вы купілі фатаграфію Ігара Саўчанкі за 400 долараў і паспрабавалі прадаць яе за 1000. Вось гэта ўжо крок да рынкавых стасункаў. А калі вы купілі твор і ўсяго толькі павесілі яго ў сябе дома — вы толькі спажывец.

— А які наступны крок?

— Напэўна, аўкцыён. Рынак — гэта пэўныя ланцужок дзеянняў, які вызначае кошт аўтарскай мастацкай працы. Калі вы

мадства цаніць сваіх мастакоў і інвеставаш у іх творчасць.

— Дзе сёння можна набыць беларускую фатаграфію?

— Добрае пытанне. Беларусі аб'яднанне фатографіаў, трэба аддаць яму належнае, спрабуе рабіць адмысловыя падзеі, палічыць якіх можна набыць работы аўтараў. Таксама ёсць фатаграфія і ў некаторых мастацкіх галерэях, але ў невялікай колькасці. Вядома, гэта праблема.

— У Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў ёсць калекцыя фатаграфіі?

— Ёсць. Не менш за 400 работ. Палова з іх — фатаграфіі Ігара Саўчанкі.

У нашай краіне фатаграфія да гэтай пары не атрымала належнай падтрымкі — пра што сведчыць хаця б адсутнасць нацыянальнага фатаграфічнага музея або галерэі.

— Самы час задаць пытанне: а што для вас — добрая фатаграфія?

— Літаральна на гэтым тыдні мы глядзелі фільм пра Ёзэфа Бойса — нямецкага мастака, вядомага сваімі радыкальнымі мастацкімі праектамі. Ён сказаў, што вызначае для сябе твор мастацтва тым, ці ёсць у ім энергія. Я цалкам згодны з такой трактоўкай. Добрая для мяне фатаграфія тая, у якой ёсць энергія — нягледзячы на тое, што на ёй выяўлена і як яна зроблена.

— Вам не падаецца, што ў сучасным жыцці стала надта шмат фатаграфіі? Раней тэхніка была

Тая архіўная ліхаманка, што распачалася ў апошнія гады — вельмі добры знак. Бо менавіта архівы паказваюць той аб'ём, глыбіню і гістарычную перспектыву, якой раней мы былі пазбаўлены ў дачыненні фатаграфіі.

дзеінічаеце толькі ў рамках аднаго сегменту — гэта не рынак.

— Хто галоўны гулец на рынку?

— У нас, відавочна, дзяржава. Бо яна вызначае кошты, за якія купляюць творы мастакоў у калекцыі музеяў.

— Атрымоўваецца, чым большы кошт дае дзяржава за твор мастака, тым больш ён цэніцца звычайным спажывцом?

— Безумоўна, дзяржава павінна задаваць тон. Менавіта так усё і працуе. Калі пакупнік давядзецца, што карціна пэўнага творцы набытая Нацыянальным мастацкім музеем за вялікую суму, ён пачынае па-іншаму ставіцца як да аўтара, так і да яго работ. Але праблема ў тым, што працэс закупкі, імёны мастакоў, назвы набытых работ, іх кошты — усё гэта, на жаль, сёння для нас закрытыя даныя. Ва ўсялякім разе, мы не маем такога задавальнення, як пачынаць ранаць з аб'яў ў газеце пра тое, што твор пэўнага беларускага мастака быў куплены за некалькі тысяч умоўных адзінкаў пэўнай музейнай установы. Вось гэта быў бы стымул для гра-

не ў кожнага, ладзі, здымаючы на плёнку, цанілі кожны кадр. Сёння ўсе маюць мабільныя тэлефоны з камерамі і дастаюць іх з любой нагоды, здымаюць, спаралжваюць вялікую колькасць выяваў. Як тут зарыентавацца?

— Мала вядома літары — трэба навучыцца пісаць. Вось і сёння, напэўна, прыйшоў час вучыцца асновам візуальнай культуры. У фатаграфіі ёсць свае асаблівасці, які ў жыццё, скульптуры, іншых мастацтвах. Так, лічыцца, што ў ёй усё проста: зірнуў у вочка — і ўсё зразумела. Але гэта не так: мы бачым толькі тое, што ведаем...

— Тое, што кожны з нас здымае на мабільны тэлефон — гэта фатаграфія?

— Я бы хутчэй назваў гэта фотавывявай, якая можа стаць фатаграфіяй. Але пакуль яшчэ яна ёй не стала.

Пытанні задавалі
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Іна НАРКЕВІЧ, Пятро ВАСІЛЕЎСКІ,
Настася ПАНКРАТАВА,
Ганна ШАРКО.

Хрышчэнская вада для чытачоў

Студзеньскія дні асвечаны светлай памяццю Уладзіміра Мулявіна, Уладзіміра Высоцкага. І не толькі. Утульна старасвецкія сцены Стара-Васілішкаўскага касцёла памятаюць голас юнака па прозвішчы Выдзьцікі, якога ўвесь свет праз нейкі час пачне называць Чэслаў Немэн... Для мяне асабіста рок-музыка канца 1970-х пачыналася менавіта з меладычных польскіх балад, насычаных філігранымі прайгрышамі. І першым у гэтай магічнай прасторы быў менавіта ўзнёслы Чэс у нязменным капелюшы.

Яўген РАГІН

Загачык аддзела арганізацыйна-метадычнай работы **Шчучынскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Алена Барэль напісала ў рэдакцыю, што 20 студзеня ў касцёле Святых Пятра і Паўла вёскі **Старыя Васілішкі** адбыўся вечар-успамін, прымеркаваны да 15-годдзя з дня смерці выбітнага музыканта, спевачка і кампазітара. На святой імшы з удзелам выхаванцаў **Васілішкаўскай** нядзельнай школы госці памаліліся за знакамітага музыканта. А пасля выступілі народны ансамбль духоўных спеваў Шчучынскага цэнтру культуры. Напрыканцы мерапрыемства загачык Стара-Васілішкаўскага клуба-музея Уладзімір Сянюта запрасіў гасцей на экскурсію па родным доме Немэна.

27 студзеня этнаграфічны клуб “Кола” **Малдзечанскай** цэнтралізаванай клубнай сістэмы адсвяткаваў трэці дзень нараджэння. Прэзентаваліся батлейка, танцы пры музычнай падтрымцы Насты Шпілёўскай і Міколы Кашкана, а таксама — спевы гурта “Мярэжа”. Уваход быў вольны! І народу сабралася — у адпаведнасці. Што і казашь, традыцыйныя танцы перажываюць

цяпер чарговую хвалю народнага ўдзому. “Кола” выкарыстоўвае гэтую цікаўнасць вельмі прафесійна. Удзельнікі аматарскага аб’яднання вывучаюць і папулярнызоўць беларускую культуру канца XIX — пачатку XX стагоддзя ў межах **Павлія**: сучасных **Малдзечанскага** і **Вілейскага** раёнаў. Этнаграфічны клуб займаецца рэканструкцыяй народных строяў, вывучэннем рэгіянальных традыцыйных танцаў і спеваў, правядзеннем святаў і абрадаў, арганізацыяй майстар-класаў па народных рамяствах. Удзельнікі аб’яднання ладзіць танцавальныя вечарыны і тэматычныя летнікі. Да прыкладу, 1 лютага на “Застольным Спеўным сходзе” выступілі сталічны фальк-гурт “Рада”. Напісала нам пра гэта Надзея Станкевіч.

Спрактыкаваны работнік культуры не толькі радасць мношчы, але і ад смутку ўратавацца дапамагае. Вось пра што, да прыкладу, распавяла загачык аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Ашмянскай** раённай бібліятэкі Святлана Галіцкая: “24 студзеня ў нашым аддзеле напярэдадні **Міжнароднага дня памяці ахвяр Халакосту** для вучняў 9 класа сярэдняй школы № 1 **Ашмянаў** праведзены ўрок памяці. Шэсць мільяёнаў яўрэяў расстраляны, знішчаны ў газавых камерах,

Вечар памяці Чэслава Немэна ў касцёле Святых Пятра і Паўла ў Старых Васілішках.

Раіса Шацман на сустрэчы са школьнікамі Ашмянаў, прымеркаванай да Міжнароднага дня памяці ахвяр Халакосту.

спалены ў печох крэмагорыяў. Ці можна на гэта забываць?! Таму гадоўнай мэтай мерапрыемства стала ўсведамленне, якія пагэрозы сучаснаму свету насуць войны. Распавялі бібліятэкары і пра звесты фашыстаў і пра ашмянскай зямлі, пра помнікі, якія сведчаць пра масавае знічэнне яўрэйскага насельніцтва на тэрыторыі раёна”.

Тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Першамайскага раёна **Бабруйска** і Палац мастацтваў горада запрасілі сяброў і гасцей на пяцігоддзе інклюзіўнага кірмашу талентаў “Пад сузор’ем дабрыні”. Сумесная акцыя хутка прыжы-

лася і стала традыцыйнай. Загачык арганізацыйна-метадычнага аддзела Палаца мастацтваў Наталія Чорная распавяла, што праект прадэманструваў унікальнае спалучэнне выканаўчага досведу людзей з абмежаванымі магчымасцямі і натхнёнай творчасці тых, хто жадае зрабіць жыццё першых больш яскравым і паўнацэнным. Усё пачалося ў 2013 годзе, калі ў дзвюх міжведамасных установах нарадзілася ідэя ладзіць сумесныя канцэрты. З таго моманту ўдзельнікаў і арганізатараў акцыі аб’ядноўвае вера ў тое, што вучыцца, жыць і працаваць разам — не толькі

творчая асалода, але і гарантыя пастаяннай самарэалізацыі.

Гадоўны бібліятэкар па інфармацыйна-бібліяграфічнай рабоце **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Вольга Гулеўская паведамае, што 26 студзеня ў рамках Года малой радзімы **Скідзельскага** гарадскага бібліятэка сямейнага чытання арганізавала сустрачу з мясцовай пісьменніцай Зояй Праўко. На імпрэзу прыйшлі настаўнікі і лепшыя вучні скідзельскіх школ. Выхаванцы дзіцячай школы мастацтваў падарылі пісьменніцы свае малюнкi, вакальныя жаночы гурт “Правінцыя” са Скідзельскага цэнтру моладзі — спевы, а бібліятэка ўручыла граматы.

Навіна з **Дзяржынскага** ГДК на чарговую штомесячную сустрэчу сабраліся ўдзельнікі творчага клуба інтэлігенцыі. Ужо больш за дваццаць гадоў ён гурту пенсіянераў раёна для таго, каб сустрэцца з цікавымі людзьмі (паэтамі, музыкантамі, ветэранамі), наведваць музей, тэатр, патанцаваць, проста палячыцца салодкімі ўспамінамі... Гэтым разам да старэйшых таварышў прыйшлі юныя акцёры Школы акцёрскага майстэрства. Праваўлі трэнінгі, пагаварылі пра любімыя спектаклі, наведалі **Дзяржынскі** краязнаўчы музей.

Напісала загачык аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Дзятлаўскай** раённай бібліятэкі Вольга Бойка. 24 студзеня ўстанова арганізавала гутарку са святаром “Усяму пачатак тут, у краі родным”. Тэма была абраная канкрэтная — “Хрышчэнне Гасподняе”. Бібліятэкары Наталія Бадзяка і Лаўра Кунюціце распавялі пра гісторыю свята, пра звычкі, прыкметы і традыцыі, звязаныя са святой вадой. Айцец Уладзімір павіншаваў усіх з Вадохрышчэннем.

Вельмі влікі матэрыял даслала Алена Міхальчанка — загачык аддзела бібліятэчнага маркетынгу

цэнтральнай бібліятэкі **Чавускай** бібліятэчнай сеткі. Сутнасць артыкула ў тым, што бібліятэка — тэрыторыя неабмежаваных магчымасцяў. Хутчэй за ўсё артыкул рыхтаваўся да нейкай прэзентацыі і носіць характар вельмі дэталізаванай справаздачы. Даю інфармацыю ў значным скарачэнні. Праграма мэтавае планаванне дзейнасці бібліятэкі раёна цягам апошніх гадоў даказала сваю эфектыўнасць. Сёння пры сетцы дзейнічаюць 20 клубных фарміраванняў. Яны рэалізуюць работу па дзесяці праграмах і трох праектах. Адзін з іх — “Духоўнасць. Маральнасць. Кніга”. Тут прывяртыт — замацаваныя за цэнтральнай установай. Дзіцячая бібліятэка займаецца сацыякультурнай рэабілітацыяй дзяцей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі. А сельская бібліятэка аграгарадка **Каменка** вядзе рэй у папярэдням выхаванні. **Радамльскага** сельскага бібліятэка працуе па мэтавай праграме “Пазнай свой край”.

У выставачнай зале **Віцебскага** абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці працуе абласная выстава-конкурс майстар-класаў “Ой, праду, праду кудзеліцу...” Тут прэзентуюцца творы арнаментальнага вязання (рукавіцы, шарпэткі, шапкі, шалікі, безрукаўкі, сувеніры), ажурнага вязання (сурвэткі, абрусі), рэліякі артэфактаў старадаўніх тэхнік вязання, творы вальюннага рамяства, лядзіёнскія рэчы... Пра гэта распавяла вядучы метальст згаданай установы Ала Лялякчына.

У **Дзяржаўным** літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа працуе выстава разьбіра Аляксандра Свірыда. Яна называецца “Дрэва жыцця майго”. У экспазіцыі — каля 30 работ майстра. Гэта вяршыцы лекаратыўна-прыкладнага мастацтва, прадметы інтэр’еру, сталы, посуд, нават гадзіннік з падсвечнікам.

К

Рэвізія праведзена ўдала

Адна з самых чаканых для мяне кніжных навінак мінулага года — манаграфія “Таямніцы Дуніна-Марцінкевіча” вядомага гісторыка-архівіста і пастаяннага аўтара “К” Змітра Дразда. Прымеркаваная да 210-годдзя класіка, кніга змяшчае новыя і малавядомыя факты з яго біяграфіі.

Кама адрасавана гэта кніга? Аматарам лёгкага чытання, якія не маюць звычкі абіяжарваць памяць датамі і імёнамі, не жадаюць сачыць за тым, як даследчык пляне сваё павучэнне, загортаючы ў кожан адно стагоддзе за другім, катэгарычна забаронена браць яе ў рукі. Як і людзіям без пачушша гумару, які тым, хто ставіцца да аўтарытэтаў мінулага бы да недатактыльных божащцаў.

Тым, хто даўно і надзеяна выбудаваў свой гістарычны канструкт, дзе кожны паверх лагічна ўвязаны з іншым, дзе кожная гістарычная асоба, як матыль у выставачнай рамы, мае свой “інвентарны нумар”, напісаны з адваротнага боку, кніга пагражае

бы подзьмух свежага паветра картатчнаму дамку. І вось чаму.

Работы шановных папярэднікаў-марцінкевічанаўцаў гісторык палывірае суворай рэвізіі. Ён паслядоўна, крок за крокам, уладкавае або абвясняе “энцыклапедычны”, здавалася б, звесткі — або нават алкывае зусім невядомыя старонкі гісторыі роду Марцінкевічаў. І робіць гэта па-майстэрску.

Асабліваю цікавасць уяўляюць аўтарскія адступленні ад заяўленай тэмы. Яны дазваляюць адчуць погляд тых часоў, у якія жылі не толькі продкі Марцінкевіча, але і нашы з вамі продкі. А гэта і катастрафічная для ВКЛ вайна 1654 — 1667 гадоў, і час апошняга караля Рэчы Паспалітай Абедзвух Нашай Ста-

ніслава Аўгуста Панятоўскага. Згадваецца, прыкладам, адзін з самых запамінальных эпізодаў Барскай канфедэрацыі на тэрыторыі ВКЛ — бітва пад Стваловічамі. Прапануецца даволі нечаканая трактовка тых вядомых падзей — з акцэнтам на ролю ў іх аднаго са шматлікіх сваякоў нашага класіка, стваловішкага пробащча Валерыяна Дзюрдзевіча.

І менавіта такі падыход стварае, як мне падаецца, кнігу новага тыпу, дзе постаць праганагіста пададзена ў шырокім гістарычным кантэксце. Хачелася б мець палобныя выданні, прысвечаныя і іншым выбітным дзеячам беларускай мінуўшчыны.

Гэтая манаграфія з’яўляецца не проста падборкай цікавых фактаў, новых ці малавядомых. Гэта сво-

есаблівае падсумаванне ўсіх ведаў пра Дуніна-Марцінкевіча, назкапаных як папярэднікамі, так і самім аўтарам, які пяць гадоў дзень за днём праўёў у архівах Беларусі, Літвы, Расіі, карпаліва збіраючы і перапрапарваючы неверагодны па аб’ёму масіў інфармацыі. Таму, яе можна назваць бухгалтарскай кнігай удава праведзенай рэвізіі.

Зрэшты, аўтар наўрад ці будзе супраць, калі нехта іншы правядзе сваю рэвізію і праз колькі гадоў выдаць “Новыя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча”, дзе на падставе выяўленых ім дакументаў даведзе, напрыклад, што гэты род заўсёды карыстаўся прыдомкам “Дунін”. Бо Зміцер Дрозд наважыўся аспрэчыць нават гэтае: ён даводзіць, што першы ў родзе Дунін-Марцінкевіч — сам Вінцэнт.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, гісторык-архівіст

Падобна на тое, што з асобнымі бібліятэкарамі краіны ў мяне ідзе “гульня”: неабвешчаная, ціхая, нябачная, але на змор. Я — да іх, яны — ад мяне. Папярэджваю, што буду, што чакайце ў гасці, рыхтуйце гаворку пра дасягненні, аднак і не забудзьцеся пра самакрытыку. “Чакаем! — радасна паведамляюць мне. — Прадчуваем такі вады дзялог!” І вось прыязджаю я ўвесь такі — у прадчуванні, а бібліятэкараў няма: то захварэлі, то на тэрміновую нараду ад’ехалі.

У Перхавічах я таксама з захавальнікам і прапагандыстам літаратуры не пабачыўся — па нейкай прычыне ён адсутнічаў. Але не адной жа бібліятэкай слаўны гэты аграгарадок? Не адной. “Чым яшчэ?” — спытаеце вы. Зараз раскажу.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Перхавічы Баранавіцкага раёна — Мінск / Фота аўтара

— Для жыхароў тых вёсак нашы прыезды — гэта падзеі, а для сваіх мы тут як бы рукой падаць: чаго да нас ісці — на шараговае мерапрыемства? — тлумачыць дырэктар логіку аднавяскоўцаў. — Таму масавыя навалы публікі здараюцца, як правіла, на буйныя святы. Але — працуем, стараемся прыдумляць нешта такое неардынарнае, здатнае зацікавіць людзей і ў звычайныя выхадныя дні.

Аб наведванні і выкананні плана платных паслуг шмат спрачаюцца на нарадах работнікаў культуры, якія праводзяцца ў Баранавічах.

мёнаўна. — Дома ў нас сталі кросны, мы салзіліся з ёй — галава да галавы, — і яна мне нешта паказвала, тлумачыла, дзялілася нейкімі сакрэтамі. І захапленне, якое прыйшло да мяне ў дзяцінстве, так і засталася са мной на ўсё жыццё. Пра яго, канешне ж, ведалі аднавяскоўцы — я ж не толькі на сябе і на сваю сям’ю “працавала”, але адгукалася на просьбы суседзяў, знаёмых, ды ўсіх нашых жыхароў, калі ім трэба было нешта вырабіць. Таму і паклікалі мяне кіраваць гуртком, калі ў тым паўстала неабходнасць.

Цяпер спадарыня Малахвей ўжо не ўзнацьвае, але змену сабе

вам і праблемамі, што ім не да мерапрыемстваў, якія ладзіць наш Цэнтр культуры і народнай творчасці. Мне так здаецца. Ідзе, напрыклад, нейкі канцэрт — а глядзяць яго з дзясятка чалавек. Тлумачэнне таму ёсць: моладзь амаль уся раз’ехалася па гарадах, трыццаці- і саракагадова на хлеб, як могуць, зарабляюць, гаспадарку сваю вядуць, а пажылым — якая веселасць, куды ім з іх хваробамі? Толькі 6 да тэлевізара дабрацца. Гэта калі ўжо свята якое вялікае, тады народ і збіраецца.

ратаром у сельсавеце. І актыўна ўдзельнічала і ўдзельнічае ў тутэйшым культурным працэсе. У прыватнасці, ткала дываны, з якімі неаднаразова выступалася. Пра Іну Сяржэўну — адну з дзвюх майстрых, пра якіх распавядала Марыя Малахвей, — рабіла свой рэпартаж брэсцкае тэлебачанне. Такім чынам, яе рэзэнзія.

Каментарый Іны БЛАШЧАНЦЫ:

— Горка, вядома, што мастацтва ткацтва ў нас павольна чэзне. Пасталелья дзяўчаты з гуртка вышыву кацтва. Гэта ж якая праца!

Пытанні з адказамі і без

ЗНАЁМАЯ КАРЦІНА

Дырэктар мясцовага Цэнтра культуры і народнай творчасці Алена Вілента першай пачала нашу размову, адразу ўзяўшы “быка за рогі”:

— Чытаю вашы матэрыялы, ведаю, што вы абавязкова пытаецеся кіраўнікоў устаноў культуры пра тое, што іх турбуе. Нашы надзённыя пытанні — гэта неабходная замена апаратуры і абнаўленне сцэнічнага адзення. Улады, вядома, фінансуюць Цэнтр — але, як бы гэта мякчэй сказаць... Хацелася б, каб сродкаў вылучалася болей. Я разумею, што ў іх не бяздонны грашовы мех, што далёка не мы адны на балансе. Але, шчыра кажучы, гэта ж не зусім нармальна, калі самім даводзіцца шыць і перашываць касцюмы з таго, што ёсць пад рукой. А якія прыгожыя, якасныя тканіны ў крамах прадаюцца! Такія б нацыянальныя строі мы б з іх пашылі! Але пакуль толькі аблізваемся. І выкручваемся як можам.

Рамонт, хай сабе і касметычны, усяго будынка Цэнтра правялі ў 2010-м. А калі трэба нешта пафарбаваць або падбіліць сёння, працы праводзяцца ўласнымі сіламі яго супрацоўнікаў. Апошні раз, інфармуе Алена Казіміраўна, буйныя грашовыя трансі ўстаноў атрымала сем гадоў таму, калі былі набыты рэквізіт, частка новага абсталявання, адрамантаваная сцэна ў зале. Але тады, працягвае дырэктар, і партнёры, якія таксама аказвалі матэрыяльную дапамогу, былі багацейшымі.

— Хтосьці можа сказаць, што мы надта шмат чаго хочам! — гарачыцца спадарыня Вілента. — Што гэта за тэрмін — сем гадоў? Некаторыя, маўляў, і дзесяць, і пятнаццаць чакаюць патрэбнага ім нават на самае неабходнае фінансавання. Я ведаю такіх. Але што гэта —

Марыя Малахвей: “Любоў да вышывання прышчэпіла мне мама”.

Алена Вілента: “План платных паслуг выконваем, і будзем выконваць!”

у парадку рэчаў, ці як? У Цэнтры працуюць некалькі вакальных і танцавальных дарослых і дзіцячых калектываў, у творчасці якіх знаходзіцца месца і эстрадным, і беларускім фальклорным нумарам, дзейнічае тэатр малых формаў “Вяскоўцы”. Мы абслугоўваем пяць бліжэйшых населеных пунктаў, а гэта значыць, што ўвесь час раз’язджаем, пастаянна даём канцэрты, і аднаўляем і касцюмы! Так што я не скарджуся, а проста канстатую факты.

У той жа час Алена Казіміраўна прызнае, што калі выязныя мерапрыемствы праходзяць з аншлагамі, пры поўным зборы мясцовага насельніцтва, то ў Перхавічах народ збіраецца на імпрэзы не тое каб лёгка.

— Я, вядома, у курсе таго, як і зыходзяць з чаго фармуецца план, — паведамляе спадарыня Вілента. — Але, напрыклад, змяншэнне насельніцтва ідзе тымі тэмпамі, якія статыстыка адсачыць не заўсёды паспявае. Аднак патрэбнае наведванне мы забяспечваем! І план выконваем!

ДУБЛЬ I

Марыя Малахвей жыве ў Перхавічах 52 гады. Большую частку свайго жыцця яна працавала санітаркай у фельчарска-акушэрскай пункце, а калі выйшла на пенсію, яе запрасілі весці ў мясцовым тады яшчэ клубе гурток ткацтва і вышыву.

— Любоў да іх (праўда, да вышывання ў меншай ступені) прышчэпіла мне мама, — кажа Марыя Ся-

Цэнтр культуры і народнай творчасці.

Іна Блашчаница: “Па вялікіх святах у нас весела, Цэнтр перапоўнены народам!”

падрыхтавала — дзвюх майстрых.

— Многа гэта ці мала — два чалавекі, чыё ўмельства ткачы вядомае за межамі раёна, і якія я сям’ю-таму навучыла за дзевяць гадоў? — задумваецца Марыя Сямёнаўна. — Дзеткі ходзяць, у асноўным, у гурток вышыву крывякам, а да гуртка ткацтва, прызначанага для дарослых, цікавасць меншая: ахвотныя пасцігнуць гэта рамяство ў аграгарадку — па пальцах пералічыць. Таму і бальшэ душа, калі я пытаюся сама ў сябе: а ці будзе каму працягнуць далей ткацкую справу ў Перхавічах?

І бальшэ душа ў маёй супрацоўніцы наогул за іх культуру...

Каментарый Мары Малахвей:

— Людзі ў нас настолькі заняты сваімі спра-

ДУБЛЬ II

— А давайце я таксама некалькі слоў скажу пра культуру нашага аграгарадка? — спыняе мяне ветляя жанчына.

— А давайце! — я, натуральна, не стаў адмаўляцца ад прапановы: не кожны раз мясцовыя жыхары таго населенага пункта, які адведваю, самі працягваюць ініцыятыўу стаць каментарыямі ўласнага “культурнага жыцця”.

Знаёмца — Іна Блашчаница, трыццаць гадоў жыве ў Перхавічах. Працавала яна тут аграномам, прадаўцом у краме, сак-

Яны не тое што лянуюцца: цікавасці ў іх не ўзнікае. А там ужо і школу заканчваюць, раз’язджаюцца хто куды. І каму перадаваць нашы навыкі — гэта пытанне.

І другое пытанне. Вось я хаджу ў Цэнтр культуры і народнай творчасці, мне там усё падабаецца, я там спяваю, душой адпачываю. І мае сяброўкі таксама. Але сустрэнеш Алену Казіміраўну — а яна сумуе: маўляў, з кожным годам у гурткі ходзіць усё менш дзяцей. І на самой справе: адкуль ім узяцца, бо людзі адсюль вязджаюць? Мне часам здаецца, што шмат хто ўжо “сядзяць на валізках”, ім ні да якой культуры справы няма — навошта ім нейкі гурток, калі яны заўтра развітаюцца з Перхавічамі?

Але па вялікіх святах у нас весела, Цэнтр перапоўнены народам. Ці будзе калі-небудзь гэтаксама весела, шумна і шматлюдна ў звычайныя дні? Вось гэта і ёсць другое пытанне...

Як бачыце, кілае мяне ў маіх падарожжах па краіне з крайніцтва ў крайніцтва — ад пэсімізму да аптымізму і наадварот: у залежнасці ад таго, з якой рэгіянальнай культурай я сустрэўся ў сваёй чарговай камандзіроўцы. Не скажу, што ад перхавіцкай я запыў у татальны распач, але і захапленні асаблівых яна не выклікала. Энтузіястамі накіроўваецца, энергіяй энтузіястаў дышае, ідзе да людзей з дабром, а тым — не ўсім, але шматлікім — не да культуры. І такое, на жаль, таксама сённяшняе жыццё беларускай глыбінкі, цяперашняе жыццё рэгіянальнай культуры.

Калектыву супрацоўнікаў устаноў культуры “Марцінэўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы” выказвае свае шчырыя спачуванні Шамшэно Мікалаю Іванавічу, намесніку дырэктара установы “Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці”, у сувязі з заўчаснай смерцю сына.

ДУ “Віцебскі АМЦНТ” выказвае спачуванні бөлуму дырэктару Гомельскага АЦНТ Шамшэно Мікалаю Іванавічу ў сувязі з трагічнай смерцю сына.

Хто сказаў, што нашы дзяржаўныя тэатры ва ўпор не бачаць п'есы Паўла Пракко, неаднаразова уганараваныя ў Расіі? Калі ласка, у адным з самых прэстыжных, а менавіта ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы — прэм'ера спектакля “Ураджай”. І паставіў яго малады, але ўжо спрактыкаваны (узгадаем яго “Каханне як мілітарызм” на той жа Камернай сцэне) рэжысёр Дзмітрый Цішко, выхаванец мастацкага кіраўніка тэатра Мікалая Пінігіна.

Надзея БУНЦЭВІЧ

За больш як дзесяцігоддзе свайго існавання п'еса стала жывой класікай: яе актыўна ставяць, аналізуюць з пазіцыі не толькі новай драмы, але і, што шалкам справядліва, тэатра абсурду. Амаль шосьць гадоў таму яе ставілі ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы, паказвалі на тамтэйшым Міжнародным фестывалі “Белая Вежа”. У Магілёў на Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “М.@т.кантакт” свой “Ураджай” прывозіў летась Маскоўскі губерньскі тэатр. Чым жа вылучаецца цяперашняя інтэрпрэтацыя?

На купалаўскай афішы новы спектакль пазначаны проста і лаканічна — камедыя. Але рэкламны плакат, выдатна зроблены Кацяры-

Павел Астравух, Міхаіл Зуй, Іларыя Шашко, Антаніна Дубатоўка.

най Сімановіч, шпосыці не настройвае на смех. Яблык там — нават не пагнілы, а зусім гнілы, зацягнуты цвілілю. Ды не яблык гэта ўвогуле, а змяршчэны чалавечы профіль з заглошчанымі вачыма і “пакусанай” патыліцай. Гэткае скульптурнае выява з адбітым кавалкам, хіба што ў карычнева-шэрых тонах. Асацыяцый — безліч! Куды больш, чым уласна ў спектаклі.

Ды будзем сумленнымі: рэжысёрскіх прыдумак, якія выклікаюць не столькі смех, колькі ўсмешку, у паставіўцы хапае. Тут і акцёрскія эшоды з разгляданнем кожнага яблыка, бы невя-

домага касмічнага аб'екта, і клаўнада з надрэзам рукі, каб пазбавіцца пчэлінага джала, і гімнастычная эквілібрыстыка з паламанымі скрын'ямі, і дыржорскія выкрутасы з малатком, і шаленцы “параненага байца” — то хлопцы, які атрымаў малатком, то дзяўчыны, што б'еша ў канвульсіях, бо скончыліся каплі для носа. Яшчэ больш смешнымі ўздымаюцца “устаўныя нумары”: і папулярная дзіцячая песенка “Ураджай збірай” з інтанацыйнымі запавычанымі імянінага “Каравая”, і баксёрскія падынак з вяртаннем плошчавым яблыкам, што ўбачыўся герою, калі той страціў пры-

томнасць, і пародыя на тэлевізійны ток-шоу.

Некаторыя згаданыя іпі прысутнічалі ў папярэдніх “Ураджаях”. Але тут яны развіліся, набылі іншае ўвасабленне, спалучыліся з новымі. Іншымі сталі самі героі. У купалаўскім спектаклі няма асаблівай персаніфікацыі характараў, адсутнічае псіхалагізм паводзінаў, не акцэнтуюцца асабістыя стасункі (усё гэта было, да прыкладу, у версіі Маскоўскага губерньскага тэатра, дзе да яркай клаўнады далучаліся парадыйна падзеленыя тэмы каханна са зменнай партнёраў, а тое ж забаванне швікоў ператваралася ў любоўную сцэну,

смешную да колікаў у жываце).

Чацвёрта артыстаў паўстаюць не столькі індывідуальны, хай і “аднаклетачнымі”, колькі носьбітамі пэўных тыпажоў. Валерый (Павел Астравух) — гэты мача з прэзэнціяй на ўсеахопную даведчанасць. Ягор (Міхаіл Зуй) — неўрастэнік-прыкаліст. Іра (Іларыя Шашко) — ракавая жанчына, здольная любую дробязь ператварыць у сусветную трагедыю. Люба (Антаніна Дубатоўка) — мілая ў сваёй дзіцячай непасрэднасці дурнічка. Пры такім раскладзе спектакль становіцца падобны да барочнай оперы seria, у аснову якой пакладзена міфалагізаваная гісторыя, а на першы план выходзіць не жывыя людзі, а носьбіты пэўных якасцей, пачынаючы з героіні.

Гэта паралель узмацняецца тым, што дзеянне нагадвае не збор яблыкаў, а праславаюць “бітву за ўраджай”. Чым не міфалогія саветскі часоў? Дый смешныя ўстаўкі, адсутныя ў п'есе, не што іншае, як лёгкія камічныя інтэрмедый ва ўлонні “сур'ёзнай оперы”, з якіх потым нарадзілася опера buffa. На гэта праце і рознасць стылістыкі паміж асноўнымі часткамі апаведу і дададзенымі “ўкрапанымі”.

Цудоўны пераклад на беларускую мову, зроблены Марынай Казлоўскай, некалькі дробныя скарачэнні, згаданыя ўстаўкі — “дапіскі”, выкарыстанне навамодных слоўцаў (да прыкладу, месдж замест шудулі) — усё гэта вельмі маленькія змены, зробленыя ў спектаклі ў

адносінах да арыгіналу. Галоўнае — гэта змена фіналу, прычым без прынцыповых паправак у тэксте.

Хлопцы, каб паласавацца вітамінным прадуктам, ламаюць у спектаклі не галіны яблыні, а адразу ўсё дрэва. Зробленае з асобных дошчачак, яно бездарна адпавядае астатняй сцэнаграфіі, схільнай да мінімалізму: скрыні, падлоны — усё з тых жа “дошчачак”. Яблыкі — пераважна муляжы. Але на вяршыні зламанага дрэва было некалькі прышпіленых сапраўдных ды сакавітых, і героі смачна жуоць іх у фінале.

Сцэнаграфію і касцюмы распрацаваў малады вісэбскі мастак і дызайнер Андрэй Жыгур. І дрэва тое зроблена з дошчачак не толькі дзеля стыльнасці ці “эканоміі сродкаў”. У такім выглядзе яно нагадвае слуп з указальнікамі: маўляў, направа пойдзеш — тое ды гэтак зойдзеш. Але дрэва зламана, вестараў руху няма, і ўраджай больш такаса не будзе. Трэба садзіць новае дрэва. Але ж ці здольныя на гэта героі?

І п'еса, і ранейшыя спектаклі канцэнтравалі ўвагу на бездапаможнасці новага пакалення, якое, маўляў, не ўмее збіраць ураджай — гэта значыць, скарыстаць назапашанае папярэднікамі, хай і гэта і “прыкольна”. Цяперашні спектакль быццам вяртае нас у 1990-я. Ці ў іншыя часы з'ясу, калі востра паўстае пытанне, што і як будаваць на руінах, хто гэта зможа зрабіць. Бо знішчаць заўжды куць прасцей.

К

Звычайна я разглядаю спектакль, зыходзячы з правілаў гульні, закладзеных рэжысёрам. Пагадзіцеся, які б не быў у аснове літаратурны матэрыял, глядач будзе ўспрымаць яго ключавыя моманты праз трактоўку пастаноўшчыка. У выпадку з “Ураджаем” купалаўскага гэты падыход развальваецца, бы тыя ненадзейныя скрыні для яблыкаў: п'еса Паўла Пракко ўпарта вывальваецца з рамак літаральнага прычэтанна тэксту.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Гісторыя Паўла Пракко адначасова і фантастычная, і тыповая для айчынага тэатральнага працэсу: п'есы аднаго з самых выбітных прадстаўнікоў новай драмы атрымліваюць вышэйшы тэатральны ўзнагароды ў суседніх краінах, з зайдзеным пастаянствам узнікаюць у замежных тэатрах, аднак на радзіме так і не трапляюць у рэперту-

Так, смешна, але...

ар дзяржаўных калектываў. Таму крок, зроблены купалаўцамі, можна лічыць прарывам: вядомага беларускага драматурга афішыйна заўважылі.

Падаравала цікаўнасць да прэм'еры на Камернай сцэне і прозвішча Дзмітрыя Цішко: ад маладога рэжысёра чакалі смелага прычэтанна сучаснай драматургіі. Выпускнік Мікалая Пінігіна (ён, дарэчы, вучыўся на адным курсе разам з ўжо вядомым Віталём Краўчанкам і Аленай Ганум) пайшоў больш звыклым шляхам.

Спадар Цішко ўжо набіў руку на камедыйным жанры: як вядома, ён быў адным з рэжысёраў яркава-іранічнага “Рэвізора”. Восі і прыгуч Пракко ён прычытаў як карыкатуру на цяперашняе пакаленне. “Якая тулая сучасная моладзь!” — пасля чарговага гэгу на сцэне ўздыкнула за майёй спінай дама ў гадах. Не дзіўна, што гэты быў адзін з самых распаўсюджаных каментарыяў пасля спектакля, бо як яшчэ можна ўспрымаць чацвёрку ёлупняў, якія малатком умеюць быць толькі па пальцах, раз за раз уганюць швік у адну і тую ж дзірку (што, ві-

Марта Голубева, Тацяна Дзянісава, Дзмітрый Тумас, Андрэй Дробыш.

давожна, не дапаможа ўтрымаць адарваную дошчачку на месцы), і не могуць нават сабраць яблыкі ў адну кучку?

Я бачыла другі акцёрскі склад. Марта Голубева, Тацяна Дзянісава, Дзмітрый Тумас, Андрэй Дробыш шчыра выконвалі пастаўленыя задачы, прытрымліваліся малюнку мізансцэн, “хахмілі”, куражыліся, а бліжэй да фіналу пачалі “накручваць жарсці”, усё больш экзальтавана рэагуючы на падзеі. Хутка дзеянне на сцэне пачало нагадваць стандартныя маладзёжныя серыялы на расійскім тэлеканале, часам з пазнавальны-

мі інтанацыямі накіпалат “Ну, Валера!” З аднаго боку, не прычэпіцца: смешна ж. Аднак ці сапраўды “Ураджай” — усёго толькі набор скетчаў пра тое, якія бездапаможна сёння моладзь?

Хіпстарскія героі і няшныя гераніні спадара Цішко — ці такія ўжо яны недалёкія? Адзін жа ўзрў у сад малаток з цвікамі на выпадак магчыма-

га рамонту, другі ашдукаў у інтэрнэце выяву яблыкаў і вычытаў, як іх патрэбна збіраць, каб тыя не гнілі назаўтра. Прага да атрымання ведаў ёсць! Толькі няма разумення, як гэта правільна прыкладзі да справы.

Тэкст Пракко глыбейшы за бяздонную скрыню ў руках яго юнакоў. Ён пра кінутае пакаленне, якое прагне досведу, але не можа яго атрымаць. Нават на павярхоўным узроўні: няма ў гэтым садзе тых вопытных, хто распавядзе, як рабілася раней, каб было ад чаго аштурхнуцца ў новыя абставіны.

Чаму так фанатэюць ад Пракко ва ўсім свеце? Ён не ідзе за агульна прынятымі правіламі, якой павінна быць драматургія, а кіруецца асабістым адчуваннем, гаворыць пра тое, што закрунула яго ў пэўнасьці (а сучасны беларускі тэатр гэта часцяком неяк сарамліва не прымае). Таму і ў спектаклі хацелася пабачыць не толькі дэманстрацыю нямогласці сённяшняга пакалення, а падставу для разваг, чаму так адбываецца.

Шыкоўна, што імя Пракко з'явілася ў афішы нацыянальнага тэатра. Можна, гэты факт алжыры дарогу яго п'есам у рэпертуар іншых беларускіх афіш, каб глядач займеў магчымаць параўнаць і адчуць касмічную глыбіню ўспрымання айчынным драматургам нашага часу.

К

Музыка ў галоўнай ролі

Вераніка МОЛАКАВА /
Фота Ганны ШАРКО

“КАМПАЗИТАР — ГУЧЫЦЬ ЗАМШЭЛА”

— Як ты сам прадстаўляешся незнамым людзям?

— Звычайна люблю прадстаўляцца як музыкант. Таму што кампазітар — гэта гучыць для мяне неяк замшэла і пафасна. І ў першую чаргу я ўсё ж больш граю, а напісаннем музыкі заняўся толькі ў апошнія гады два — тры. Па-англійску аўтарства часта пазначаецца як music by... Вось гэта — нейтральная форма. А са слова “кампазітар” звязаны вобраз чалавека, які карпее над партытурамі і ўвесь час чуче музыку ў галаве — карацей, шмат стэрэатыпаў.

— Што насамрэч стаіць за гэтым вобразам?

— Калі казаць пра працу з тэатрам, то ёсць два асноўныя фарматы. Першы — калі рэжысёр проста дае задачу кампазітару, што за музыка яму патрэбная. Потым той сам робіць яе па заданых умовах, але будучы адарваным ад агульнага працэсу. Другі — калі ты прысутнічаеш на рэпетыцыях і пачынаеш штосьці ствараць непасрэдна там. Спачатку, можа, толькі асобныя гукі, але галоўнае — ты ловіш нейкую хвалю ад акцёраў і таго, што албываецца на сцэне. Асабіста ў мяне часцей было менавіта так. Мне важна быць унутры працэсу.

— Наколькі за ўсё тое, што гучыць са сцены, адказвае кампазітар? І на колькі шырокае паняцце гукавога афармлення спектакля для цябе?

— Залежыць ад задач. Насамрэч можа не быць складаных прапісаных твораў. Як у “Песні песняў”, напрыклад — там няма канкрэтнай прыгожай мелодыі, але ёсць асобныя гукі, што ўзаемадзейнічаюць з голасам акцёраў. Асабіста для мяне важна, каб музыка не была другасным фонам, які маніпулюе на прымітыўных пачуццях: штосьці драматычнае адбываецца — гучыць сумная музыка. Гэта танная прыёма. Наадварот, цікава, калі можа штосьці неяснае албываецца, а ў музыкі іншы настрой, яна сваю лінію грае, з-за чаго спектакль атрымліваецца шматслойным.

— Часта ў апісанні спектакля адсутнічае радок “кампазітар”. Замест яго — музычны падбор ці афармленне. Як ты да гэтага ставішся? Ці заўжды патрэбна адмысловая аўтарская музыка?

— Часам такая сітуацыя звязана акурат з тым, што музыка ўспрымаецца толькі фонам, які падкрэслівае ўжо выяўленую на сцэне эмоцыю. Так здараецца і з-за абмежаванасці бюджэту на пастаноўку. Але шмат хто з рэжысёраў проста не запярваецца на гэты конт. Так жа прасцей — музыка ўжо ёсць, ты сам яе адслушаў, усё нібыта трапіла ў драматургію. У некаторых спектаклях, да якіх я пісаў музыку, таксама ёсць устаўкі з іншых твораў. Бо ўсё адно ты падпарадкоўваешся рэжысёру, і бывае так, што ў пэўным месцы, згодна з яго задумай,

Тэатральны кампазітар — не самая папулярная прафесія. Але за апошнія гады два бадай ніводнага з іх не згадвалі на афішах спектакляў так часта, як Эрыка АРЛОВА-ШЫМКУСА. “Войцэк”, “Крыжовы паходдзяцей” і “Песня песняў” у Мінску, “Эдып” і “Гогаль. Fatum” у Гомелі — пакідаючы водгукі на гэтыя спектаклі, глядачы адзначаюць не толькі ўбачанае, але і пачутае. Малады музыкант распавёў “К”, што можа гучаць са сцэны і чаму сумныя мелодыі не заўжды пасуюць для драмы.

павінна прагучаць тая ці іншая вядомая мелодыя. Нічога супраць не маю, калі ўсё ўдала сплучаецца. Але асабіста мне больш падабаецца рабіць усё самому.

“У ТЭАТРА МУСІЦЬ БЫЦЬ МІНІМУМ АБМЕЖАВАННЯў”

— З чаго пачаўся твой кампазітарскі досвед у тэатры?

— Мне заўсёды хацелася рабіць сваю музыку. Функцыя чыстага выканання ніколі цікавай не была. Я, напрыклад, часам граю барочныя творы з ансамблем “Партыта” і вельмі гэта люблю. Але хочацца і штосьці ствараць самому. Эршты, і ў межах музычных праектаў ты ўсё ж робіш нейкі свой унёсак: скажам, можаш будаваць структуру песні ці кампазіцыі. Але мне гэтага недастаткова.

Да таго, як прыйшоў працаваць у Купалаўскі, з тэатрам я не быў ніяк звязаны. А вось пасля ўжо і спектакляў глядзець стаў болей, і звяртаць увагу на іх музыку пачаў. А ствараць яе ў першы раз давалося па просьбе рэжысёра Андрэя Саўчанкі. Мы з ім даўно сябруем, я нават хадзіў да яго на акцёрскія заняткі. Ён паставіў са студэнтамі “Таямнічае начыное зайбыства сабакі”. Першапачаткова музыку рабіў Аляксей Варсоба, ён жа ўжываў яе і выконваў. Але нешта ў яго не атрымлівалася, а працягваць паказы трэба было. Таму Андрэй мяне і паклікаў.

Потым, таксама выпадкова, пачаліся нашы творчыя стасункі з Юрам Дзіваковым. Ён хацеў, каб у спектаклі “Войцэк” была жывая музыка, дамовіўся пра гэта

з Дзімам Есяневічам (артыст Купалаўскага тэатра і ўдзельнік гурта ілі-ілі — “К”), а той ужо і мяне прыцягнуў. Планавалася, што мы проста пайграем пару нямецкіх песень — ён на гітары, я на кантрабасе. У выніку ўсё перайшло ў электронны музычны фармат. Потым Юра прапанаваў працаваць з ім далей. Паралельна пайшлі іншыя работы.

— Але менавіта з Дзіваковым вы больш за ўсё выпусцілі разам спектакляў і плануеце яшчэ. Чым цябе

огул, ёсць шмат індывідуальнага ў калектыўнай працы.

— Каб пагадзіцца на ўдзел у пастаноўцы, табе важна, што гэта будзе за матэрыял або тэма?

— Так. Былі моманты, якія мяне не дачыніліся, але я не заўсёды мог іх прыняць.

— Напрыклад?

— У тым жа “Крыжовым паходзе” закранасца тэма веры, прысутнічае іронія ў дачыненні да святароў. У мяне ўзніклі пытанні да тэмы, таму што я каталік.

“Няпроста знайсці ў тэатры сваіх людзей і злавіць з імі адну хвалю. Тым больш, пастаноўка спектакляў — праца не пастаянная. Ёсць і пытанне, якое тычыцца агульнага мастацкага асяроддзя Беларусі — яно няцэласнае, усіх шмат, але кожны сам па сабе.”

прыцягвае праца з гэтым рэжысёрам?

— Ён не баіцца ўвесь час спрабаваць нешта новае, знаходзіць цікавы матэрыял. Мне падабаецца тое, як у яго атрымліваецца вывядзіць акцёраў з іх тыповага стану на сцэне ў нейкі нязвыклы. Юра алказна падыходзіць да працэсу, на рэпетыцыях алдаецца па максімуму. Дае свабоду артыстам, ды і мне таксама. Ёсць шмат рэжысёрстваў, якія кажучы, каму куды стаяць і што рабіць. Але ўсё роўна любому чалавеку, шчыра адданаму сваёй прафесіі, хочацца праявіць уласную фантазію, бачанне. Так усё атрымліваецца больш жывым. На-

Але прааналізаваўшы матэрыял, я прыйшоў да высновы, што асабіста маім поглядам ён не супярэчыць. У выпадку з “Песняй песняў” у мяне быў яшчэ большы ўнутраны канфлікт, бо перформанс пастаўлены паводле адной з кананічных кніг Старага Запавету.

Карацей, бываюць моманты спрэчныя, і часам складана сябе эмацыяна пераламціць. Але нават карысна — бо прымушае пакінуць сваю зону камфорту, пашырыць разуменне свету. Напэўна, калі б нейкі матэрыял зусім мне не падабаўся, я адмовіўся б. Хаця лічу, што ў тэатры мусіць быць мінімум абмежаванняў — у прыёмах, матэ-

Даведка

Эрык АРЛОУ-ШЫМКУС, 26 гадоў. Нарадзіўся ў Мінску. Скончыў Рэспубліканскую гімназію-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Вучыўся ў БДАМ. Выступаў у складзе гуртоў Harotnica, Vuraj, “Князь Мышкін”, з Палінай Рэспублікай. З’яўляецца ўдзельнікам гуртоў Harotnica mix, ili-ili, Eryc i Ja, Five-Storey Ensemble.

рыяле, асабліва тэмах. Бо калі сам тэатр будзе сябе абмяжоўваць, ён страціць сваю актуальнасць ды пераўтворацца ў нейкую забаўлянку.

“ПАДАВАЛАСЯ, БЫЦЦАМ Я НІ ПРЫ ЧЫМ”

— Калі знаходзішся ўнутры працэсу і бачыш, як яно ўсё адбываецца, натуральна, адбываеш спектакль інакш. А ці ўражваеш ты потым зробленыя спектаклі як глядач?

— На прэм’еры “Эдыпа” ўзнікла адчуванне, што музыку не я рабіў. То бок мне спадабалася: такі моцны фінал, і візуальна ўсё складалася, і гукавы шэраг супаў. Але была нейкая адарванасць ад матэрыялу, таму падавалася, быццам я ні пры чым. Разуменне, што сам па сабе такое б не напісаў — яно з’яўляецца менавіта ў супраць, і гэта для мяне вельмі каштоўна. А ўвогуле, большасць зробленай мною музыкі мне дастаподы. У “Крыжовым паходзе” і “Песні песняў” я траю “ужывую”, таму складана цалкам абстрагавацца і ўспрымаць іх як глядач. Але ў любым спектаклі ёсць сцэны, калі я пагружаюся ў дзею і гляджу на ўсё нібы збоку.

— А на колькі абстрагавана ты адчуваеш сябе ў кампазітарскім асяродку? Увогуле, ці існуе ён для цябе?

— Ён недзе існуе, напэўна, але ў мяне з ім кантакту няма. Ведаю хіба асобных аўтараў. Ёсць Дзіма Есяневіч з Мішам Зуём, якія, у прынтцы, таксама супрацоўнічаюць з адным рэжысёрам — Міхаілам Лашыцкім. Лёня Паўленка рабіў да лялечных спектакляў музыку. Бачыў некалькі пастановак з музыкай Ягора Забелава. Але разуменне, што ва ўсіх згаданых музыкантаў гэтая праца з’явілася праз выпадковыя знаёмствы-прапановы. А глабальна, у межах Беларусі агульнай кар’еры ў мяне пакуль яшчэ не складалася.

— Ці плануеш надалей працаваць для тэатра? Або для цябе гэта і сапраўды выпадковы збег лёсу?

— Асабіста мне, канешна, хацелася б і надалей ствараць музыку да спектакляў. Але няпроста знайсці ў тэатры сваіх людзей і злавіць з імі адну хвалю. Тым больш, пастаноўка спектакляў — праца не пастаянная. Ёсць і пытанне, якое тычыцца агульнага мастацкага асяроддзя Беларусі — яно няцэласнае, усіх шмат, але кожны сам па сабе. Ты часам проста не ведаеш, што недзе ёсць той, з кім можна нейкія крупныя рэчы рабіць разам. Спадзяюся, сітуацыя зменіцца.

Коласаўскі тэатр спарадзіў нямала зорак першай велічыні. Але нават сярод іх яна вылучаецца сваёй яркасцю. Зусім нядаўна мы адзначалі стагоддзе з дня нараджэння народнай артысткі Беларусі, уладальніцы медаля Францыска Скарыны, ганаровай грамадзянкі горада Віцебска Зінаіды Канапелькі. У ейным жыцці было ўсё — і поспех, і стра-ты. Яе шлях у тэатры ўвасабіў розныя вехі, розныя этапы гісторыі слаўтага нацыянальнага калектыву.

АРТЫСТКАЙ БЫЦЬ НЕ ЗБІРАЛАСЯ

Зінаіда Канапелька нарадзілася 25 снежня 1918 года ў мястэчку Багушэўск. Башка, Ігнат Мінавіч, быў чыгуначным майстрам. Маці, Дар’я Севасцянянаўна — хатняя гаспадыня. У вёсцы Добрына Зіна скончыла чатыры класы пачатковай школы. Дакладней — тры, паколькі здольную дзяўчынку апазры ж за-лічылі ў другі. З пятага класа яе аддалі вучыцца ў 3-ю чыгуначную школу Віцебска.

Кім марыла стаць Зіна? Не, зусім не артысткай. Паралельна са школьнымі заняткамі ў 9-м класе яна пайшла на ввечэрнія медыцынскія курсы, каб потым паступіць на ўрача. Але не складалася: у інстытут яе не ўзялі з прычыны налпа юнага ўзросту.

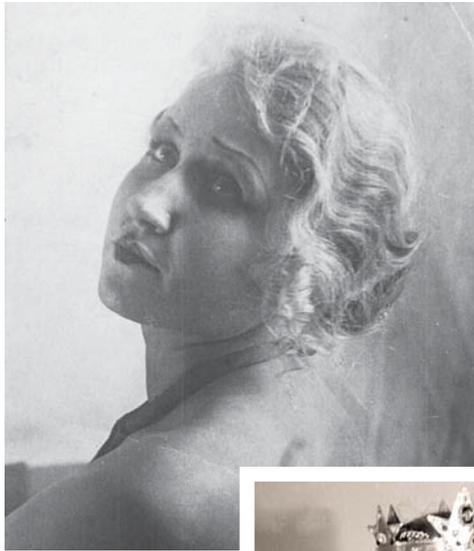
А тут акурат БДТ-2 (у далейшым Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа) набіраў моладзь у студыю. Дзесяцікласніца Зіна прысутнічала на ўсіх прыёмных іспытах, але самой ёй паспрабаваць сябе не хапала смеласці. Зрэшты, у выніку ўсё ж наважылася.

У кабінете дырэктара сабралася прадстаўнічая камісія: тут і галоўны рэжысёр Сяргей Розанаў, і педагогі студыі Аляксандр Ільінскі ды Цімох Сяргейчык, і загадчык музычнай часткі Леанід Маркевіч. Вельмі няўпэўненна і крэху пафасна дзяўчына чытала верш Маякоўскага “Парбіблет”, потым перайшла да байкі “Варона і Лісіца” — і зусім збілася з тэксту. Бачачы яе разгубленасць, Леанід Маркевіч прапанаваў ёй заспяваць. І тут яна трапіла ў сваю стыхію! Наступным днём пастяхова паказала камедыіныя і драматычныя эшоды — і была залічана!

БЛАСЛАВЕННЕ КУПАЛЫ

1936 год. Тэатр рэпетыуе “Паўлінку”. Асноўнай выканаўцай галоўнай ролі прызначана Раіса Кашальнічэва, якая пачынае сыграна яе і на сталічнай сцэне. Зінаіда таксама рыхтавала гэтую ролю — самастойна. Рэжысёр (а ім быў знакаміты Павел Малчанав) доўга прыглядаў-

Нязгасная зорка Зінаіды Канапелькі

Зінаіда Канапелька. 1936 год.

ся да яе, але пакуль выпу-сціць на сцэну не рашаўся. Аднак тут ізноў сказаў сваё слова Яго Вялікасць Лёс.

Неўзабаве адбыліся гастролі тэатра ў Мінску. Павел Сцяпанавіч гасцяваў разам з жонкай у доме самога Купалы. Адночы ён запрасіў туды юную актрысу, каб пазнаёміць яе з класікам. І той зняёмствам быў уражаны. “Цудоўная дзяўчына! Жадаю табе сыграць Паўлінку!” — такімі былі ягоныя словы. Можна сказаць, што сам Пясняр блаславіў яе на гэтую ролю.

Неўзабаве мара Зінаіды здзейснілася. Асноўная выканаўца раптам захварэла, і рэжысёр папярэдзіў Канапельку: “Заўтра выходзіць табе”. Як яна хвалявалася! Пад самы Новы год адбылася прэм’ера. Дзяўчына адчувала сябе па-сапраўднаму шчаслівай, спазнаўшы першы поспех.

Потым быў “Несцерка”. Больш за 20 гадоў актрыса выходзіла на коласаўскую сцэну ў ролі Насты. У нечым гэты вобраз падобны да Паўлінкі. Адчуваўся моцны характар, які немагчыма скарыць. А як цудоўна гуцаў яе голас, іскрае пырорнае месца-сапрапа! Дарчы, ёй прапаноўвалі вучыцца ў опернай студыі ў Мінску, але Зінаіда адмовілася — яна вырашыла назаўсёды звязць свой лёс з драматычным тэатрам.

Пазней да яе прыйдзе і роля Мальвіны, маці Насты — Зінаіда Ігнатаўна выконвала яе аж да канца 1980-х гадоў. І ў параўнанні з першай выканаўцай, Янінай Глебаўскай, яна была больш мяккасардэчнай, чуллівай.

Разам з творчым поспехам прыйшоў асабістае шчас-

лісіе: лірычныя, драма-тычныя, камедыіныя. Напрыклад, Мар’я Антонаўна ў спектаклі “Рэвізор”, якая кранала шчырасцю, непасрэднасцю, нязбыўнымі мара-мі аб сталічным жаніку.

У 1950 — 1960-я гады Зінаіда Канапелька заняла вядучае месца ў трупі Коласаўскага тэатра. Яна не адмаўлялася ні ад галоўных, ні ад эпизычных роліў. Грала і калгасніц, і ваенных, але найбольш атрымлівалася ў яе ролі народнага характару. Такой была Лявоніха ў аднайменнай драме Паўла Данилава. Як пісаў тэатральны крытык Анатоль Сабалеўскі: “Актрыса стварае велічы, манументальны вобраз жанчыны, маці, што надзелена вялікай унутранай сілай. Стрыманьня яе руху, жэсты, увагуле строгага манера акцёрскага выканання. І разам з тым перадаецца высокі душыўны напал”.

Шмат перайграла Зінаіда Ігнатаўна на коласаўскай сцэне розных магуль. Тут варта прыгадаць яе герань з “Башкаўшчыны” Кузьмы Чорнага, “Ветрык, вей!” Яна Райніса, “Мезазойскай гісторыі” Максуда Ібрагімбаева, “Адночы ў навагоднюю ноч” Эміля Брагінскага і Эльшара Разанова, Соф’ю Кічынгу ў спектаклі “Шануй бацьку свайго”. Яны ўсе былі рознымі, але кожны характар меў вострае драматычнае гучанне.

Адной з лепшых роліў актрысы па праве лічыцца Паліна з трагікамедыі Андрэя Макаёнка “Трыбунал”.

У адпаведнасці з задумай рэжысёра, па-майстэрску абыгрываліся ўсе камедыйна-бытавыя сітуацыі, якія ўзніклі цягам дзеі паміж маленькім, вяртлявым Цярэшкам (Іосіф Матусевіч) і мажнай, самавітай, валявой Палінай. Праўда, часам камедыйнае ступала месца драматычнаму — калі ў сцэне з нямецкім камедантам выканаўца выяўляла столькі па-чушыў адначасова: і пагарду да мгіслівага мужа, і нянавісць да ворагаў, і спадзяванне, што ўсё гэта дурны, неда-рэчны жарт.

Застаўся ў памяці глядачоў старэйшага пакалення і вобраз Міхаліны з драмы Алеся Петрашкевіча “Трывога”. Гэта быў такі жаночы варыянт “дзёда Шчукара”. Нягледзячы на вялікае го-ра, высюкая кабета не мяняе сваёй натуры, не губіе да-брыні і душэўнай спагадлі-васці. Эмацыйная, адкрытая, выбухова тэмпераментная, яна не змаўчыць і перад ра-лоўнымі ўладамі, і перад бо-льш высокім начальствам.

З вобразаў класічнага рэ-пертуару даследчыкі най-часцей прыгвалі яе ка-ралеву Елізавету з трагедыі Шылера “Марыя Сцюарт”.

Альбо хцівая, пыхлівая, высюкамерная маці старасты Даўнарэне з камедыі-прыпа-весці Казіса Саі “Клемене”... Яна зусім не гублялася ў вы-даным акцёрскім ансамблі гэтага спектакля, бо кожная фраза, прамоўленая з адмет-най, уласцівай толькі Кана-пельцы інтанацыяй, была важкай і выклікала смех у глядзельнай зале. Іпаралельна некалькімі мазкамі актрыса ўмеда стварыць сцэнічны ха-рактер.

Апошні яе буйны выход на сцэну адбыўся ў Коласаўскім тэатры 7 студзеня 1994 года — падчас бенефі-су, прысьвечанага 60-годдзю творчай дзейнасці. Талы ж ёй быў уручаны прыз Бел-лорускага саюза тэатраль-ных дзеячаў “Крыштальная Паўлінка”. А сама актрыса пасля шматлікіх віншаванняў і цёплых прывітальных слоў сыграла адзін акт са спектак-ля “Старая актрыса на ролу жонкі Дастаеўскага” па п’есе Эдварда Радзінскага. Мана-лог Зінаіды Ігнатаўны быў по-ўны гумару і іроніі, трагічнага суму і жыццёвага агітызізму.

Сэрца народнай артыс-тасцей Беларусі перастала біцца 27 мая 1997 года. Агулам яна сыграла больш за 250 роліў.

Ганерылья ў “Каралі Ліры” (1965).

Мар’я Антонаўна ў “Рэвізоры” (1945).

Галя ў “Алазанскай даліне” (1949).

Берта ў “Гарачым лесе ў Берліне” (1966).

це: Зінаіда Канапелька стала жонкай абаяльнага, талена-вітага Фёдара Шмакава. Але наступала пара выпрабаван-няў. Прэм’ера “Несцеркі” прайшла ў маі 1941-га падчас гастроліў у карэльскім Пет-разаводску. А вось спектаклі ў Віцебску не адбыліся: пача-лася вайна.

У казахскім Уральску, ку-ды Зінаіда патрапіла ў эвакуа-цыю, у яе нарадзіўся сын. Аднак суворыя будні таго ча-су забралі яго. А праз тры дні пасля смерці немаўляці Зі-наіда Канапелька ўжо выхо-дзіла на сцэну ў ролі Насты! Звычайным людзям гэта мо-жа падацца невергодным. Але той, хто служыць у тэ-атры, ведае: акцёр заўсёды гатовы на самаахвярнасць.

У ВОБРАЗЕ МАЦІ

Пасля вайны на Зінаіду Ігнатаўну ролі нібы пасы-

манументальны вобраз жанчыны, маці, што надзеле-на вялікай унутранай сілай. Стрыманьня яе руху, жэсты, увагуле строгага манера акцёрскага выканання. І разам з тым перадаецца высокі душыўны напал”.

Шмат перайграла Зінаіда Ігнатаўна на коласаўскай сцэне розных магуль. Тут варта прыгадаць яе герань з “Башкаўшчыны” Кузьмы Чорнага, “Ветрык, вей!” Яна Райніса, “Мезазойскай гісторыі” Максуда Ібрагімбаева, “Адночы ў навагоднюю ноч” Эміля Брагінскага і Эльшара Разанова, Соф’ю Кічынгу ў спектаклі “Шануй бацьку свайго”. Яны ўсе былі рознымі, але кожны характар меў вострае драматычнае гучанне.

Адной з лепшых роліў актрысы па праве лічыцца Паліна з трагікамедыі Андрэя Макаёнка “Трыбунал”.

У разуменні характару актры-са зыходзіла з таго, што яе геранія ніколі не была жорст-кай, не прымала насілія і змага-лася з Марыяй толькі таму, што пастаянна адчувала пагрозду для сябе з яе боку.

АПОШНІ ВЫХАД

Апошнія гады свай-го творчага жыцця Зінаіда Ігнатаўна выконвала часцей другарадныя, эпизычныя ролі, але і ў іх яна дэманстра-вала віртуознае майстэрства. Прыгалаваў яе санітарку Ганну Ціханаўну з “Блытан-ных сцэцак” Кандрага Кра-півы — тактоўную, мудрую, простую жанчыну. На аб-меркаванні гастроліў тэатра ў Мінску ў 1983 годзе поруч з выканаўцамі цэнтральных роліў Уладзімірам Кулішо-вым і Фёдарам Шмакавым крытыкі абавязкова вылучалі і Зінаіду Канапельку.

З нагоды 100-гадовага юбілею актрысы на камер-най сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Яку-ба Коласа ў снежні адбыўся вечар памяці. Яго ўдзельні-кі ў адметнай, тэатралізава-най форме прыгаладзі самыя цікавыя факты з жыцця Зінаіды Ігнатаўны, яе леп-шыя ролі. Глядчыя змагі ўбачыць на экране ўрыўкі са спектакляў з яе ўдзелам. Артысты-коласаўцы ад-мысловыя для гэтай імпрэзы ўзвалі фрагменты тых сцэ-нічных работ, запісы якіх, на жаль, не захаваліся, а так-сама і тых, пра якія Зінаіда Ігнатаўна толькі марыла.

Юры ІВАНОЎСКІ, літаратурны рэдактар Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Фота з архіва тэатра

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 2 — 4.)

Не раз я прыводзіў да Шчамялёва шматлікіх “знакавых” і “нязнакавых” асоб. Былі сярод іх выдаўцы, мастацкія крытыкі і мецэнаты. Неяк у майстэрню я запрасіў Ігара Лучанка, які неўзабаве стаў адным з герояў карціны “Працаўнікі муз”. Яшчэ адным яго героем меўся стаць і народны арыст СССР Мікалай Яроменка, які патрапіў у шчамялёўскае “валадарства” таксама з маёй падачы — увесну 2000 года.

Шчамялёў, які ён ёсць

У сяброўскай гутарцы за круглым сталом мы ўтрох правялі амаль цэлы дзень. Леанід Дзмітрыевіч настолькі натхніўся яркімі ўспамінамі акцёра пра яго няпростую біяграфію, што загарэўся напісаць партрэт — дакладней, карціну-партрэт. Не паспеў... Літаральна праз пару месяцаў Мікалай Мікалаевіч памёр ад другога інфаркту.

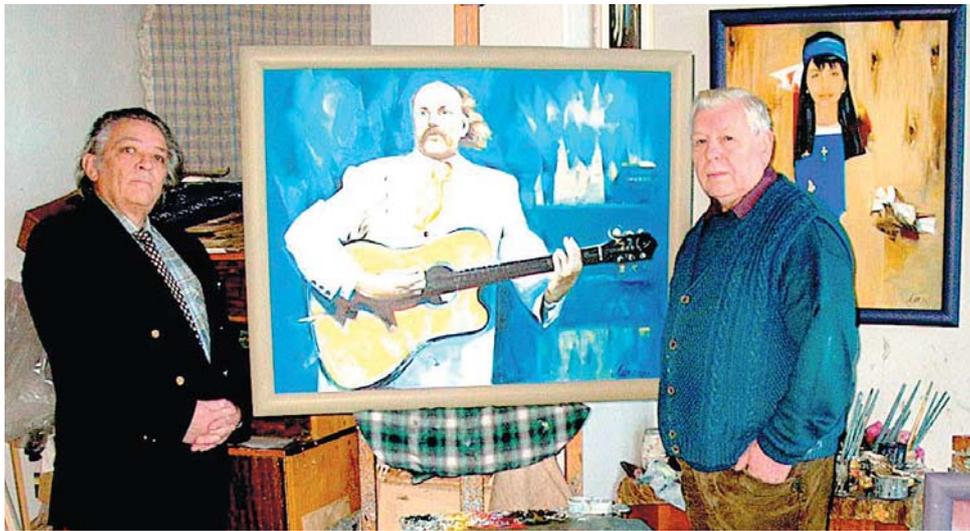
Таксама не паспеў ён напісаць з натуры і партрэт Уладзіміра Мулявіна: адкладваў да лепшых часоў. Але ўсё ж пасля настойлівай просьбы Людмілы Крушынскай гэтае палатно з’явілася — праз паўгода пасля сыходу Песняра.

ПАСЛАННІ ВЕРШАМІ І ПРОЗАЙ

Між іншым, Шчамялёў — адзін з нямногіх, хто ведае маю сціпую паэзію і лічыць яе (можа — незаслужана) вартай. І ў кожным зручным выпадку пра гэта кажа. Ды і ў сваіх аўтаграфіях на падараных мне кнігах і альбомах амаль заўсёды піша: “Барысу Крэпаку, майму цудоўнаму сябру, паэту і мастацтвазнаўцу...”

Вершатарчасцю я вельмі захапіўся яшчэ са школьных гадоў. Пісаў для сябе, хаця зрэдку і друкаваўся ў ленинградскай “Смене” і некаторых беларускіх СМІ. Цыкл вершаў розных гадоў прысвяціў свайму сябру, а вялікую паэму “Ад Нёмана да Нёмана” (пра паход Напалеона 1812 года) падарваў яму ў дзень нараджэння 5 лютага 2002 года.

Эпісталарная спадчына ў жыцці Леаніда практычна адсутнічае: ён ніколі не любіў пісаць лістоў. Таму ў яго сямейным архіве іх проста няма, акрамя пераліскі з каханай Святанай. Тым каштоўней той адзіны ліст, які ён напісаў мне з Мінска ў Эсентукі 25 сакавіка 1986 года: “Дарагі Бора! Прыемна, вельмі прыемна атрымаць ліст менавіта ад цябе. Спраўды, шмат гадоў мы ведаем адзін аднаго. І той жывіцёвы ўнутраны стрывань, які нас аб’ядноўвае, дае нам права быць сябрамі-аднадумцамі. Чакаю цябе ў Мінску. Хачу, каб ты, менавіта ты вярнуўся маёй работы, і вельмі хачеў бы, каб знытае табе спадабалася. Каб ты меў натхненне пісаць і пісаць пра мастакоў, і пра мой жывіцёвы таксама, і наогул пра складанію творчыя працэсы, якія адбываюцца сёння. Акрамя цябе, я не ведаю нікога, хто б так актыўна і, галоўнае, прафесійна пісаў пра вывучанае мастацтва ў Беларусі”.

Больш за паўвека сяброўства яны побач — у творчасці і жыцці. А гэтыя здымкі — 1970-га і 2003-га гадоў.

Вядома, такі доўгі шлях нашай дружбы меў не толькі адны “пазітывы”. Што тут казаць — адбываліся паміж намі і нейкія сваркі, і непаразуменні, і неразуменні адзін аднаго. Усё было... Але непрыемныя моманты і ўспамінаць не хочацца: няхай яны застануцца ў цёмрыяе забыцця.

ТВОРЧЫ ПРАЦЭС ПАВОДЛЕ МАЙСТРА

Але вось што тычыцца творчых спрэчак з ім — то гэта адно залавальненне. Ён заўсёды ў курсе ўсіх падзей, якія адбываюцца ў свеце, і асабліва ў свеце культуры. І хоць мой візаві часта здаецца на ўсё новае, што адбываецца ў выяўленчым мастацтве. У гэтым сэнсе ў яго беспамылковы густ. Унутраная чуйка.

Ён любіць паказваць свае работы не толькі тым людзям, творчасць якіх шануе. Любіць паказваць і немастакам, калі алувае, што гэта ім цікава. Ім, непрафесіяналам, Шчамялёў асабліва давярае. Па іх рэакцыі на яго карціны ён можа вызначыць, што ў яго атрымалася, а што — не. Няма патрэбы паўтараць, што мастацтва Шчамялёва эмацыянальнае, і аўра яго вельмі станоўчая. Аднак сам

Леанід Дзмітрыевіч у жыцці — чалавек вонкава спакойны. На першы погляд, часта ён знаходзіцца ў адным і тым жа роўным стане. Я даўно заўважыў, што вялікі мастакі, музыканты, акцёры і рэжысёры, як правіла, устойлівыя ў сваіх эмацыянальных праявах — глядзяць на свет шырока, спакойна і ясна. Глядзяць унутраным зрокам, які і належыць пасіянярыям.

І ў характары Шчамялёва, і ў яго жыццальне не знойдзеш дробязных марных пачуццяў, спрэс адсутнічае там агрэсіўнасць і гвалт над духам. А гэта, пагадзіцеся, — прыкмета інтэлігентнасці.

Ён — інтэлігент у вышэйшым разуменні гэтага слова. І не толькі з пункту гледжання ведаў. Адны веды не робяць чалавека інтэлігентным. Мала быць эрудытам, трэба валодаць здольнасцю думаць і суперажываць. Трэба мець яшчэ і маральнае пачуццё. Усё гэта ў майго сябра ёсць, таму што ён заўсёды ставіць духоўныя пошукі вышэй за матэрыяльныя патрэбы. Ён умее падзяліць чужы боль, умее слухаць і аднадумцаў, і апанентаў. І не вітае тых, хто слухае толькі сябе, не звяртаючы ўвагі на довады суразмоўцы.

Так, ён умее спрачацца, але не імкнецца як мала балача “ўкусіць”. Умее

згаджацца без лісліваці, умее быць велікадушным і справядлівым. Бястрашны, самаіранічны, дасціпны, памяркованы да чужых меркаванняў — нават калі гэты меркаванні супярэчаць ягоным. Часам можа выбухнуць — калі давядуць. Можа рэзка абуршыцца на чыёсьці нахаваста, беспардоннасць і хлусноў...

На працягу свайго доўгага творчага жыцця Шчамялёў не раз казаў: мастак творыць таму, што не можа інакш. Для яго гэта настолькі ж натуральна і непазбежна, як для чакі плаваць, а для валы — цячы пад ухіл. Пры ўсім тым, у сваёй працы ён, вядома ж, зыходзіць з пэўных устаноўкаў, арыентаваўся на пэўныя ўзоры, спавядаў пэўныя ідэалы — але заўсёды меў уласны погляд на прыроду, сэнс і прызначэнне мастацтва.

Ён лічыць, што твор, парэзаны агульначалавечага інтарэсу, не перажыве свой век. Але ні ў жыцці, ні ў мастацтве агульначалавечага не існуе ў чыстым выглядзе: яно адліваецца ў форме канкрэтна-гістарычнай, нацыянальнай, заяўляе пра сябе на мове дадзенай эпохі. І ў гэтым выпадку можа выступіць у вопратцы надзённага. Толькі ад таленту мастака залежыць, ці адрэе ён агульначалавечае ў вокангненным. Бо і “Дон Кіхот” быў творам “на злобу

дня”: Сервантэс пісаў яго ў піку моднай пошасці — усеагульнаму захапленню рыцарскімі раманами.

Тое ж — і ў жывапісе, і ў скульптуры, і ў графіцы, і ў манументальным мастацтве. Ад рэчаіснасці, ад паўсядзённага жыцця — праз асобу мастака і яго ўяўленне — да новай, мастацкай рэчаіснасці. Такія этапы творчага працэсу згодна са Шчамялёвым.

У ФАРМАЦЕ “БЛІЦ”

Не раз мне даводзілася задаваць Шчамялёву пытанні. Сярод пачутых адказаў былі і такія.

— Як нараджаюцца твае палотны?

— Іншы раз гэта хутка знойдзена кампазіцыя

— Ці верыш у сяброўства?
— Веру. Доказ — мы з табой.

— Тваё стаўленне да ўдзелу ў палітычным жыцці краіны?
— Кожны павінен займацца сваёй справай.

— Кім ты марыў стаць у дзяцінстве?

— Акратам.
— У чым, на твой погляд, нацыянальная ідэя Беларусі?

— Самастойнасць, незалежнасць, захаванне нацыянальных святынь: ад культуры і мовы да каронных знакаў. Але галоўнае — заставацца беларусам.

З той далёкай вясёлай пары мы з Леанідам пастарэлі. Калі я пішу гэтыя радкі, яму ўжо 96 гадоў, а мне амаль 79. Сур’ёзныя лічбы! Але хочацца думаць, што ў нашых узаемаадносінах нічога не змянілася. Хіба што мы сталі за гэты час крыху мудрымі, спакойней, больш спагадлівымі да недахопаў адзін аднаго і больш стрыманымі ў адносінах да жыццёвых негатыўваў ды іх носьбітаў.

Але мне ўсё здаецца, нібы мы па-ранейшаму такія ж маладыя, прыгожыя і гарзольныя, як і тады, у блашавяныя 1960-я, калі мы ўпершыню сустрэліся ў выставачнай зале на Ленінскім праспекце.

І што яшчэ здзіўна — за ўвесь той час я ні разу (таксама, як і ён) не адчуў сур’ёзную розніцу ва ўзросце, якая складае ні многа ні мала — 17 гадоў! У гэтым таксама ёсць свае асаблівае ўнікальнасць, духоўная еднасць, якую ніякім алтарыймам не вымераць...

Лёс Шчамялёва — лёс пачэсны і баявы. На розных этапах жыцця ён спазнаў, што такое чалавечае несправядлівасць, здрада, зайздрысць калегаў, хітрасць “сяброў” — але выстаўў насуперак усім. Выстаяў, не “зрабнуў” і не матляў па розных дарогах. Ці не таму ён так высока цэніць любоў гледзачоў?

Пранзілівы вецер сучаснасці з маладых гадоў арганічна ўліяўся ў яго жывапіс, у кожнае палатно. Шчамялёў апееў романтику, апееў светлую праўду, спасцігальную адно з баямі. Нават у карцінах пра вайну мастак перш за ўсё пасылае нам святло любові і надзеі. Ён перажываў, вытрымаў гэтую страшную Вялікую Айчынную, прайшоў са зброяй у руках па Расіі, Украіне і роднай Беларусі, ледзь унікаў вернай злупы ў жорсткім баі пад Калінкавічамі падчас яго вызвалення. Значыць, лёс яго аберагаў. І ў знак падзякі за гэта вось ужо шмат гадоў ён дорыць нам чароўныя жывапісныя вянкi, якія, я дакладна ведаю, ніколі не завянуць...

Барыс КРЭПАК
Фота з асабістага архіва аўтара

Рэдакцыя “К” вінуе шапоўнага Леаніда Дзмітрыевіча з надыходзячым Днём нараджэння!

— Найбольш прывабны для цябе герой рамана?
— Маршін Ілэн Джэка Лондана.
— У чым, на твой погляд, найбольш поўна выявіўся геній прядоў?
— У прыгажосці Жанчыны.
— Што для цябе сямейнае ішчасце?
— Узаемаразуменне.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

■ Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.";

Выставы:
■ Выставачны праект "Сучаснікі XX. Стагоддзе беларускага партрэта" — да 3 лютага.
■ Выстава "Адкрыццё сапраўднага", прымержаваная да 80-годдзя Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — да 17 сакавіка.
■ Выстава "Жывапісныя мелодыі" (да 100-годдзя з дня нараджэння Раісы Кудрэвіч і Валерыяны Жолтак) — да 3 сакавіка.
■ Персанальная выстава карцін Барыса Грабенчыкова "Татмы Зімагор'я" — да 10 сакавіка.
■ Калекцыя карцін спявачкі Лідзіі Руславай і зборы Нацыянальнага мастацкага музея — да 1 сакавіка.
■ Выстава "Графіка Германа Штрука" (з прыватнай калекцыі Уладзіміра Багданава) — да 24 лютага.
■ Інклузіўны арт-праект "І адчуваючы, бачыць..." — да 3 лютага.
■ "Вясновае свята – 2019, або Усходні Новы год" — 9 лютага. Пачатак а 12-й.

Філіялы музея

■ Музей "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Памяці Лявона Баразны" (да 90-годдзя мастака, этнографіа, грамадскага дзеяча) — да 15 лютага.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ 2 — "Мадам Батэрфляй" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Дырыжор — Віктар Пласкіна.
■ 3 — "Анюта" (балет у 2-х дзеях) В.Гаўрыліна. Дырыжор — Іван Касцянін. Пачатак а 18-й.
■ 3 — Канцэрт "Музыка на ўсе часы". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
■ 5 — "Макбет" (опера ў 3-х дзеях)

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

■ **магазіны "Белсаюздрук"**
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

■ **кіёскі "Белсаюздрук"**
ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытнае Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестрымоўная акцыя "Адны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведваць музей і яго шмат філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Воляе п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Любчанскі край. Людзі і час" — да 3 лютага.
■ Выстава "Сямейны альбом", прысвечаная 105-годдзю Паўла Масленнікава — з 5 да 21 лютага.
■ Выстава "Сучасны беларускі эксплірыс" — з 8 да 21 лютага.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І ЗЭЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Выстава "Къ спорту!" — да 26 лютага.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
■ Выстава "Небеспечная прыгажосць" — да 28 лютага.
г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Дзівосны свет матылькаў" — да 28 лютага.
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазеры квэст".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава "Птушкі зімой" — да 3 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Шматгранны свет красак" з калекцыі сучаснага ўкраінскага мастака Марыны Лапа — да 15 лютага.
■ Выстава суветна вядомага беларускага мастака

Дж.Вердзі. Дырыжор — Віктар Пласкіна.
■ 6 — "Карсар" (балет у 3-х дзеях) А.Адана, С.Пуні, Л.Дэліба, Р.Дрыга, П.Альдэнбургскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.
■ 6 — Viva la mama! ("Няхай жыве мама!") (опера ў 3-х дзеях) Г.Данціца. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 7 — "Рамза і Джульета" (балет у 2-х дзеях) С.Пракоф'ева. Прэм'ера новай аўтарскай рэдакцыі.
■ 9 — "Рыгалета" (опера ў 2-х дзеях) Дж.Вердзі. У партыі Герцага — Ахмед Агадзі (Расія). Дырыжор — Віктар Пласкіна.

графіка Паўла Татарнікава "Аўдэенцыя" — да 15 красавіка.
■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Персанальная выстава Наталлі Каньковай "Справа час і забаве час" — да 25 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура Беларусі XX стт."
■ Выстава "Ён быў купалаўцам...", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння народнага артыста Беларусі Паўла Кармуна — да 6 лютага.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гоцеці да Пяне Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дwoix "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
■ Музейная фоталяўка.
■ Выстава "3 імператарскага гардэроба" — да 28 лютага.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава з прыватнай калекцыі "Лепшыя цацкі СССР" — да 3 лютага.
■ Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава "Палёт фантазіі" (прадстаўлены творы Вольгі Мядзведзевай, Дзмітрыя Траянкова, Дзяны Горбач і Паўла Лабурдава) — з 6 да 17 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сявядлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографіа".
■ Выстава "Беларускі кінематограф 1920 — 1930-х гадоў у кінапапакі" — да 10 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, сяр. — нядз. — ад 10-й да 18-й, аўт. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 154 04 44.
■ 2 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.
■ 3 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычна-недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.
■ 5 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага. Прэм'ера.
■ 6 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.
■ 7 — "Білет на брэсцкія цягнікі" (тролінг у адной дзеі) В.Каралева. Прэм'ера.
■ 8 — "Ліфт" (хроніка аднаго ўз'езду)
■ Instagram-акцыя "Закаханыя ў ДOME Коласа" — да 14 лютага.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з прагламанд роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаліу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выстава твораў народнага мастака Беларусі Георгія Палпаўскага (1931 — 2017) "Даўжэй за век трынае дзень..." — з 7 лютага да 3 сакавіка.
■ Выстава акаварэльных твораў Ізы Заслонай і Леаніда Гальперына — да 3 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярэднявечча. Гарыда-пабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сні - вазок; кляска - брычка; карэта - вупраж".
■ Пешая экскурсія па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Виртуальная гульня "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Краса Паўндэвай Курземе" — да 17 сакавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ 9 — "Два чароўныя парасоны" (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена.
■ 9 — "Мабыць?" (спектакль-даследаванне) А.Марчанкі.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКАЙ ТЭАТРА "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 2 — "Піпіпка і Ведзьма" (казка для дзяцей ад 5 гадоў) С.Кавалева.
■ 3 — "Адважныя браты" (пясная казка ў 2-х дзеях) Г.Мацвеева.
■ 9 — "Кветка-вясёлка" (музычная казка ў 2-х дзеях) В.Катаева.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звартайтца на тэлефоне +375 17 286 07 97 і на тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЫСТА"
г. Мінск, вул. Герцаева, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Мастацкая выстава "Сны аб Францыі" — да 10 лютага.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Прырода Лідчыны".
■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
Выставы:
■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра".
■ "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".
■ Мемарыяльны пакой Валяціна Таўлая.
■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рачы побыту канца XIX — пачатку XX стст."
■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
■ Выстава "Вайны связчэнныя старонкі".
■ Выстава "Надзейны шчыт краіны".
■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
■ Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЧУЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
■ Выстава жывых пеўчых птушак — да 17 лютага.
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІКВЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міквевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міквевічаў", "Малючкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЯ
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава "Дывертэсмент", прымержаваная да 60-годдзя Беларускага дзяржаўнага цырка — да 4 лютага.
■ Выстава мастацкіх твораў "Іран — зямля дабрый" — да 13 лютага.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Выстава кніжнай графікі беларускіх мастакоў — з 6 да 10 лютага.